

CAMPINIA

driemaandelijke uitgave van het
Streekarchief
Regio Eindhoven Kempenland

23e jaargang, nr. 89

april 1993

Redaktie-adres: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Rayondepot Oirschot
Postbus 144, 5688 ZJ Oirschot

Redaktie en informatie: H. Mijland en J. Suijkerbuijk
telefoon 04997 - 75245

Abonnementen, losse nummers:

In 1993 bedraagt de abonnementsprijs f 22, — per jaar, inclusief verzendkosten en administratie.

Deze kosten zijn te voldoen, ná ontvangst van de acceptgiro, op postbanknummer 47.16.46 ten name van Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland te Eindhoven, onder vermelding van "Campinia".

De prijs van losse nummers van de lopende jaargang bedraagt f 5,50.

Ook nummers van voorgaande jaargangen zijn bij de redaktie te bestellen tegen een daarvoor geldende vergoeding.

Indien opzegging van het abonnement niet schriftelijk is medegedeeld vóór 1 december van de lopende jaargang, wordt het abonnement automatisch verlengd.

Copyright: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redaktie.

Lay-out en drukwerk:
Maras Drukkerij, Oostelbeers.

ISSN 0166-6959

Omslag: gedeelte uit de kaart Ducatus Brabantiae
van Jacob van Deventer, uit 1558.

INHOUD

	blz.
I. Het ontstaan der schuttersgilden op het platteland van Noord-Brabant III door J. Lijten	52
II. Het landgoed Kinderbosch; een ontginning op "Boxtel's" gebied door Jacq. Mijland	59
Genealogie Stans door H. Teurlinx	67
Genealogie Somers (Aanvulling) door H. Teurlinx	72
Kempische curiosa 23 Milieubewustzijn in 1530 door J. Lijten	73
Mededeling	75
De luidklokken in de St. Jan van Oerle door Jacq. F.C.M. Bijnen	76
VII. Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twinstigste eeuw door C. Scholten	80
VIII. Archiefoverzicht — Streekarchief regio Eindhoven-Kempenland, rayondepot Oirschot	85

HET ONTSTAAN DER SCHUTTERS-GILDEN OP HET PLATTELAND VAN NOORD-BRABANT III

door J. Lijten

Bij de verzameling van gegevens omtrent de oude fundaties en schuttersgilden in Oirschot en op het platteland van Noord-Brabant verscheen een overvloed van aanwijzingen, dat de schuttersgilden ontstaan zijn uit kerkelijke fundaties en broederschappen. Voor het ontstaan als een soort burgerwacht werd geen enkele aanwijzing gevonden. Wel kreeg het Sint Joris gilde van Zevenbergen in zijn reglement van 1541.06.21 in artikel 1 de opdracht om dienst te doen aan de heer, wanneer dit gevraagd werd, maar het is duidelijk, dat het gilde voordien reeds bestond en een kerkelijke achtergrond had.²⁵¹ De meeste gilden waren in oorsprong kerkelijke misfundaties, in de kleinere dorpen dikwijls met het doel om naast de ene zondagsmis een tweede te kunnen bekostigen,²⁵² in grotere plaatsen mogelijk om de zondagse service uit te breiden tot een derde Mis, zoals in Helmond (de middenmis).²⁵³

Een heel bijzondere positie in de Meierij werd ingenomen door 'de aude schuts' van 's-Hertogenbosch. Deze gold blijkbaar als het model voor alle meierijsche schuttersgilden, zoals te beluisteren is in het reglement d.d. 1539.09.16 van het Oirschotse Sint Joris gilde in het dorp, waar in artikel 22 bepaald wordt omtrent iemand die zich niet wil onderwerpen aan de voorschriften van de kaart: '...die sal men seynden totten ouden schutten der stad van Den Bosch, om van synder ongehoorsamheyt gecorrigeert te worden'.²⁵⁴

Een nadere kennismaking met deze 'aude schuts' of het Sint Joris gilde van 's-Hertogenbosch zou onze kijk op de schuttersgilden van het Noord-Brabantse platteland mogelijk belangrijk kunnen verhelderen. Wij willen dit doen aan de hand van het reglement van dat gilde d.d. 1453.08.10.²⁵⁵

Om dit goed te kunnen begrijpen, moeten we ons eerst even verplaatsen in de wijdere context van 's-Hertogenbosch in de Meierij van die tijd.

's-Hertogenbosch had, zeker vanaf de veertiende eeuw, belangrijke bedragen besteed aan de militaire versterking van de stad. Het had de pretentie, dat het daarmee heel de Meierij van dienst was en dat deze dus moest bijdragen in de kosten, welke pretentie door de hertogen gesanctioneerd was.²⁵⁶ De verdediging van de stad en ook de militaire bijstand aan de hertog zal oorspronkelijk de taak geweest zijn van de weerbare burgers. Na de opkomst van de ambachtsgilden werd die weerbaarheid via deze georganiseerd.²⁵⁷ Er is in 's-Hertogenbosch echter altijd enige, soms grotere, spanning geweest tussen met name het eerste lid van het stadsbestuur (schepenen en gezworenen) en het derde lid (de dekens van de ambachten).²⁵⁸

Er was de schepenen en gezworenen dus veel aan gelegen, om hun greep op het militaire apparaat van de stad te versterken. Dit is ook duidelijk te beluisteren

in het reglement, dat klaarblijkelijk het resultaat was van overleg tussen met name het eerste lid van het stadsbestuur en het schuttersgilde. In de aanhef worden wel de drie leden van het stadsbestuur genoemd en 'die gemeen stat', maar alleen het eerste lid krijgt directe zeggenschap over de schutterij. Deze was bovendien een elitair gezelschap, hetgeen al blijkt uit het zeer hoge intreegeld: 4 pond voor de schutterij, 2 pond voor de kapel en 1 pond voor een tractatie (art. 7), terwijl alle leden op eigen kosten voorzien moesten zijn van een volledig harnas, een kruisboog met windas en een handboog (art. 5).

Het bestuur bestond uit 2 hoge dekens, van wie één schepenen en één gezworene, die door de schepenen benoemd werden, (art. 1 en 34) en daarnaast of liever daaronder 3 dekens, die uit 10 door de schutters gestelde kandidaten bij loting werden aangewezen voor 3 jaar, terwijl elk jaar één nieuwe deken in functie trad, welke dekens na hun aftreden de eerste 3 jaar niet herkiesbaar waren (art. 8). Het feitelijke commando over de schutterij had de 'meester' (hoofdman), die door de hoge dekens en de dekens werd aangewezen voor het leven (tot 60 jaar) (art. 3). Bovendien werden door schepenen en gezworenen ieder jaar 3 rentmeesters benoemd, om de inkomsten en uitgaven te beheren van de kapel en de dienst daarin en van de schutsbogaard. (art. 29) De schutters waren door een eed van trouw gebonden aan de hertog en de stad. (art. 5)

Dat dit gilde een militair elitecorps was, blijkt uit de bepaling dat het zou bestaan uit een vast aantal van 80 poorters tussen de 25 en 60 jaar (art. 1 en 2) hun goede militaire uitrusting (art. 5) en de regelmatige inspectie daarvan (art. 6) de proeve van bekwaamheid bij toetreding (art. 4) en de verplichte schietoefeningen (art. 35). De militaire uitrusting was up to date ter verdediging van een met muren versterkte stad, waar vanachter de borstwering van de stadsmuur de kruisboog met windas een dodelijk wapen was, dat zelfs het harnas van aanvallers kon doorboren. In het open veld moest de kruisboog door zijn geringe vuursnelheid het afleggen tegen het snelvuur dat door handboogschutters kon worden afgegeven, zoals de slag bij Crécy bewezen had.

Dit militair elitecorps werd duidelijk losgemaakt van de gewone burgerwacht gevormd door de ambachten en daarboven gesteld, zoals blijkt uit de bepalingen, dat de schutters vrij waren van dienst in de burgerwacht van de ambachten (art. 17) en dat zij geen dekens van een ambacht mochten zijn (art. 9) terwijl zij moesten waken als de schepenen en gezworenen waakten (art. 28). Ook bij brand en ongevallen diende het gilde afzonderlijk op te treden. (art. 37)

Naast de verdediging van de stad konden de schepenen hen ook opdracht geven om uit te rukken in de Meierij en zelfs daarbuiten, waarvoor een hele reeks bepalingen zijn opgenomen. (art. 18 t/m 27)

Naast een elitecorps met een militaire taak was het gilde ook duidelijk een representatie van de stad, zoals blijkt uit de verplichte aanwezigheid in uniform bij alle processies op een boete van 40 schillingen (art. 12) en in vol harnas bij de Maria-omdracht op de enorme boete van 6 pond (art. 137). Wij dienen daarbij te bedenken, dat de middeleeuwse processies meer een manifestatie waren van de stad dan van haar godsdienstzin.²⁵⁹

Tegenover deze verplichtingen stond een riant bijdrage van de stad van niet minder dan 200 Rijns gulden per jaar voor uniformen (art. 12) en 12 dobbelen voor het onderhoud van de gildetuin of schutsbogaard. (art. 32) Bovendien kreeg het gilde de visserij ten noorden van de stad. (art. 31) De soldij bij dienst buiten de stad was goed geregeld (art. 18 en 19) zoals ook de verzorging bij eventuele verwonding. (art. 24)

Uit het reglement wordt eveneens duidelijk, dat dit elitecorps niet uit de lucht kwam vallen. Het gilde blijkt in 1453 reeds een eigen kapel te bezitten en te beheren (art. 7) en de dienst daarin te doen verzorgen (art. 29) van welke kapel de inkomsten toenamen van 8 mud rogge per jaar in 1485 tot 25 mud in 1566.²⁶⁰⁾

Wij concluderen daaruit, dat ook dit gilde van oorsprong een godsdienstige broederschap is, die vroegtijdig begon met schieten en daarin blijkbaar een grote bekwaamheid bereikte, zodat het mede vanwege zijn elitair karakter in overleg met (speciaal het eerste lid van) het stadsbestuur werd gevormd tot een militair elitecorps.

Het is begrijpelijk, dat een dergelijk indrukwekkend corps van de hoofdstad op het platteland van de Meierij en zelfs daarbuiten werd gezien als een - overigens voor het platteland onbereikbaar - ideaal model van een schuttersgilde. Het onbereikbare ideaalbeeld wordt in het volksgeloof gemakkelijk geprojecteerd in het verleden en gaat zo de grondslag vormen voor de mythe van de oorsprong der schuttersgilden.

De feitelijke onbekendheid met het ontstaan van de schuttersgilden - overigens voordehandliggend vanwege de zeer geleidelijke omvorming uit vervagende kerkelijke broedersschappen - was een ideale voedingsbodem voor deze mythevorming.

Een paar voorbeelden van deze mythevorming, die zich zelfs tot in onze dagen voortzet, willen wij trachten te ontrafelen.

De mythe van Wintelre

Dat het gilde van Sint Willibrord te Wintelre zou stammen van 1320, steunt op een reglement, waarmee hoofdman Hendrik Symons in 1757 naar de Bossche schepenen toog om hen daarvan een authentiek afschrift te laten maken.²⁶¹⁾ Blijkens hun inleiding hebben de schepenen Hendrik Symons erop gewezen, dat zij aan het afschrift niet meer authenticiteit konden geven dan het stuk uit zichzelf had en dat was: nihil. Het stuk wordt wel betiteld als 'eene simpele copye', maar er is geen enkel spoor aanwezig, dat er een eerder en authentiek stuk van geweest zou zijn.

Het reglement is geformuleerd in 14 artikelen als uitgaande van de schutters zelf in een vrij stuntelige taal, vermoedelijk niet zo heel lang vóór 1757. In de inleiding, die in nog stunteliger en vrijwel onbegrijpelijke taal is gesteld, wordt gesproken over de 'hartoge hartoginne van Lothrinck ende van Brabant oft van syn rentmester Wouter Goyaerts' en over de 'aude schutten schutteryen van Serto-

genbossche', waarvan 'weese ende costume' als voorbeeld worden aangehaald, terwijl er nauwelijks enige overeenkomst valt te ontdekken met het reglement van de oude schuts van 's-Hertogenbosch. Alles tesamen is het een vaag en wazig beroep op enige autoriteit om het reglement een schijn van hoger gezag te geven. Het enige concrete is het jaartal 1320 en de naam Wouter Goyaerts van de hertogelijke rentmeester. Een intrigerende vraag is, hoe men daaraan komt. Nu zal de naam Wouter Goyaerts verkeerd gelezen zijn. Niet een Wouter Goyaerts maar Wouter Toyart was in 1320 hertogelijk rentmeester in de Meierij maar tussen een rentmeester in de Meierij en de oprichting van een gilde is geen verband te zien.

De combinatie van enkele gegevens kan mogelijk enig licht brengen. Op 20 mei 1932 schreef J. Jolles in een brief aan Martinus Jansen, hoofdman van het Sint Sebastiaansgilde te Oirschot: '... in Wintelre strandde ik, daar hebben ze een archief van hier (Arnhem) tot IJmuiden'.²⁶²⁾ Helaas is dit archief, bewaard ten huize van een der gildeleden, in de oorlog totaal verbrand.²⁶³⁾ Nu is het niet waarschijnlijk, dat een dorpsgilde zo'n uitgebreid archief had, met andere woorden: er zullen vreemde elementen in dit zogenaamde gilde-archief aanwezig zijn geweest. Wij vermoeden daarom, dat het dorpsarchief, voorzoverre aanwezig - het dorp Wintelre hoorde tot de Schepenbank van Vessem - en het parochie-archief in 1648 bij de naasting der katholieke kerken door de staten generaal uit de kerk zijn gered en tesamen met het gilde-archief steeds bij particulieren zijn bewaard. Het is bekend, dat bij de uitgifte van de gemeynt van Vessem-Wintelre in 1293 Wintelre zijn aandeel in het voorlijf nog niet betaald had. Wintelre zou pas gebruik mogen maken van de gemeynt, nadat ze dit aandeel hadden voldaan.²⁶⁴⁾ Nu doet een akte van de hertog d.d. 1341.06.26 veronderstellen, dat er tussen 1293 en 1341 nog een andere uitgifte is gedaan of tenminste iets bijzonders gepasseerd is.²⁶⁵⁾ Dit zou eventueel een uitgifte van een deel van die gemeynt aan Wintelre kunnen zijn geweest door Wouter Toyart in 1320. Wouter Toyart was gewoon zijn akten in het Latijn te stellen, waarbij hij herhaaldelijk termen als 'scutten' en 'scutter' gebruikte in het Nederlands, wat in veel later tijd aanleiding kon zijn tot de vorming van de mythe.²⁶⁶⁾ Het verwarrende spreken over 'hertogin Joanne' en 'hartoge hartoginne van Lothrinck ende Brabant' zou ontleend kunnen zijn aan een slecht begrepen akte van Philips de Goede d.d. 1464.12.20, waarin sprake is van een akte van hertogin Johanna d.d. 1363.07.20, in welke akte geïnsereerd waren de uitgifte door hertog Jan I d.d. 1293.01.20 en de akte van hertog Jan III d.d. 1341.06.26,²⁶⁷⁾ welke akte van 1464, als gunstig voor Wintelre, mogelijk in het dorpsarchief aanwezig was. Wij menen te mogen concluderen, dat de bewering van het ontstaan van het gilde van Wintelre in 1320 geen enkel solide fundament heeft. Deze ontmythologisering houdt overigens niet in, dat het Wintelrese gilde in zijn oorsprong als godsdienstige broederschap niet oud zou zijn. Het kan best dateren van vóór 1320, maar we hebben daarover geen gegevens.

De mythe van de schuttershof

De bewering, dat de schuttershof van het Oirschotse gilde van Sint Sebastiaan, gelegen achter Oud-Brabant en thans gedegenereerd tot een praktisch steeds doel-loos liggend parkeerterrein, aan het gilde geschonken zou zijn door Rycalt V van Merode, heer van Oirschot, vóór 1587, steunt op een authentieke verklaring d.d. 1629.02.10 door enkele gildebroeders, waarvan de wezenlijke inhoud is, 'dat wylen heer Richardt van Merode, heere van Oirschodt, medeguldebroe-der in zynen leven ... heeft seeckere hoff uyt liberaliteyt gegunt ende gegeven aan de gemeyne guldebroeders ... tot eenen schuttershof'.²⁶⁸ Het bewijs lijkt waterdicht en toch is de bewering van de schenking apert onwaar. Immers in het schepenprotocol van 1586 vinden we de volgende kwitantie: 'Jan van Esch, rentmeester des heeren van Oerschot heeft gekent (erkend) vanwege myns heeren voorschreven ontfangen te hebben uyt handen van heren Mertenen, Goy-aert ende Peteren van Os als administrateurs van den gilde van Sinte Sebastiaen op affcoringhe van den schutsbogaert de somme van seven ende twintich gulden. Actum et testes ut supra.' (3 februari 1586 Getuigen: Peter Hendrickssoen van de Schoot en Herman Stockelmans).²⁶⁹)

Er zijn twee mogelijkheden: ofwel Rycalt V heeft de schuttershof aan het gilde **verkocht** ofwel hij heeft de koopsom **voorgeschoten**. Een koopakte hebben wij helaas niet gevonden. Blijkens de formulering was de schuttershof hiermee nog niet helemaal afbetaald. Men ziet hier dus, dat een tijd van 40 jaar lang genoeg is om de werkelijkheid te misvormen en een mythe te kweken.

Door deze mythische misvorming van het geheugen van de gildebroeders wordt ook hun bewering, dat Rycalt V 'medeguldebroeder' is geweest, onbetrouwbaar. In de feodale context van die tijd is het overigens nauwelijks denkbaar, dat de heer lid zou zijn van een gilde.

De mythe van de verbrande kaart

In het programmaboekje '450 jaar Sint Jorisgilde Oirschot' schrijft Cl. v. Esch - v. Hout op blz. 11 naar aanleiding van het feit, dat vele gilde in het midden der zestiende eeuw hun caert opnieuw lieten vastleggen 'omdat hun oude caert in het ongerede was geraakt, zoals dat heet. Alleen bij Sint Joris Straten wordt duidelijk vermeld, dat hun caert bij de brand op huize Ten Bergh is verbrand'. Dit is een onbegrijpelijk foutieve interpretatie van een marginale notitie bij de kaart in het protocol van 1542. Deze marginale notitie luidt: 'Nota. Secundaire geëteent by (= door) Hieronymus van Kelst, secretaris der vryheyt van Oerschot overmits d'eerste doir den brant op ten Berch verbrant is, soe verclaert werde'.²⁷⁰)

Hieronymus van Kelst was secretaris van Oirschot van 1605 tot 1618, bijna twee eeuwen na de uitgifte van de kaart. Zijn notitie kan dus op voorhand niets te maken hebben met een eerdere kaart van het Sint Jorisgilde. Wij betreden hiermee een wetenschappelijk terrein betreffende 'secundario engrossering' (hier ge-

noemd: 'extendering) of heruitvaardiging van schepenenoorkonden, waarop nog niet zoveel onderzoek is gedaan.²⁷¹) Wij kunnen hier nu niet dieper op ingaan maar het is in ieder geval duidelijk, dat zowel de schepenen van Oirschot als die van Eindhoven en 's-Hertogenbosch op dit punt zeer nauwgezet waren en deze heruitvaardiging met de reden daarvoor steeds in het protocol aantekenden, zoals ook hier gebeurd is.

De gang van zaken in 1542 was als volgt. In het schepenprotocol werd de akte, in dit geval de kaart van het Sint Jorisgilde, door de secretaris ingeschreven (de minuut). Aan de hand daarvan maakte hij een oorkonde op perkament met het zegel van de schepenenbank (de grosse), die aan het gilde werd uitgereikt. Het is deze oorspronkelijke grosse van de kaart van 1542 en dus niet een eerdere kaart, die op huis ten Bergh vermoedelijk kort na 1600 verbrand is, naar aanleiding waarvan het gilde aan de toenmalige secretaris Hieronymus van Kelst vroeg om de uitvaardiging van een nieuwe grosse.

Het is een intrigerende vraag, hoe deze oorkonde op huis ten Bergh terecht kwam. Wij vermoeden, dat de gang van zaken geweest is als volgt. Na de uitreiking van de grosse aan het gilde zal deze aan de secretaris in bewaring zijn gegeven. Daar vond men ze het best bewaard. Nu is bekend, dat Floris van Merode na de dood van secretaris Aert Sgraets in 1601 diens archief in beslag nam, ofschoon hij daar niets mee te maken had. Het heeft Oirschot de grootste moeite gekost, dit archief weer terug te krijgen. Gezien de psychische constitutie van Floris van Merode is het heel goed mogelijk, dat hij de documenten die hem niet aanstonden, heeft verbrand, waaronder vermoedelijk deze gildekaart.

Overigens moet men zeer voorzichtig zijn met het al te letterlijk uitleggen van formules als 'dat een eerdere kaart in het ongerede zou zijn geraakt'. Dergelijke uitspraken komen in meerdere kaarten van die tijd voor, zonder dat er buiten deze uitspraak enige aanwijzing is, dat er ooit eerder een kaart voor zulk gilde was uitgegeven. Men moet zich indenken, dat bij de aanvraag voor een gildekaart de schepenen informeerden naar een eventuele vroegere kaart. Als daarop geen concreet antwoord kwam en de schepenen verder vroegen, werd het antwoord al gauw: 'als die er geweest is, moet hij in het ongerede zijn geraakt'. Wij hebben het sterkste vermoeden, dat alle gildekaarten, waarin een dergelijke vage formulering voorkomt, in feite eerste kaarten zijn, omdat men pas een kaart aanvraag, nadat men reeds geruime tijd was overgegaan tot schieten.

Er is in de laatste jaren nogal het een en ander gepubliceerd over de schuttersgilden, helaas dikwijls in de mythologische sfeer.

Het zou de federatie van Noord-Brabantse schuttersgilden sieren, als zij de grondslag wilde leggen voor een diepergaand wetenschappelijk onderzoek door een tekstcritische uitgave mogelijk te maken van de oudste gildekaarten, bijvoorbeeld van voor 1600, en eventuele oprichtingsakten van aan deze schuttersgilden voorafgaande kerkelijke broederschappen.

Een chronologische behandeling als een soort oorkondenboek van de Noord-Brabantse schuttersgilden zou misschien al dadelijk een bepaalde samenhang en ontwikkeling aan het licht kunnen brengen.

NOTEN

251. In vorige publicatie nr. 90.
 252. „ ~~nr. 23~~ 27, 70, 87.
 253. „ ~~nr. 33~~
 254. Oirschots schepenprotocol van 1539, fol. CXIV.
 255. Archief der schuttersgilden van 's-Hertogenbosch, inv. nr. 2, fol. 89 e.v.v. Een copie van dit reglement werd ons ter beschikking gesteld door de heer J. Buiks van het stadsarchief van 's-Hertogenbosch, waarvoor dank.
 256. B.C.M. Jacobs, Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629, Brabantse rechts-historische reeks nr. 1, Assen/Maastricht 1986, blz. 146.
 257. Jacobs, Justitie en politie, blz. 160.
 258. „ „ „ 55 e.v.v.
 259. Ch.M.A. Caspers, De Eucharistische vroomheid en het feest van Sacramentsdag in de Nederlanden tijdens de late Middeleeuwen, Leuven 1992, blz. 101 e.v.v.
 260. Oude dekenaten II, blz. 267.
 261. Bosch' schepenprotocol van 1757, fol. 248, gepubliceerd door A. v. Sasse v. Ysselt, 'Het schuttersgilde van Sint Willibrord te Wintelre', in Taxandria jrg. 28 (1921), blz. 38 e.v. Een copie van deze publicatie werd mij ter beschikking gesteld door J.C. v.d. Biggelaar, koning van het gilde te Wintelre, waarvoor dank.
 262. v. Esch, De caert, blz. 87.
 263. Mededeling koning J.C. v.d. Biggelaar. Volgens de overlevering moet het archief inderdaad enkele meters omvat hebben. Ook: M.W.H.M. van Hest, 'Gilde van O.L.Vrouw en van de H. Willibrordus te Wintelre', in De Hooge Dorpen: 700 jaar Vessem-Wintelre-Knegsel, Hapert/Eindhoven 1993, blz. 110.
 264. H.P.H. Camps ed., Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312 I. De Meierij van 's-Hertogenbosch, 's-Gravenhage 1979, nr. 490. In de formulering van deze beslissing zijn in het Oorkondenboek enkele woorden uitgevallen, die wij hier dik afdrukken: '... Et si vicini de **Wintelre cum vicinis** de Vessem solvere velint suam portionem triginta librarum, uti poterunt eisdem wastagiis, wastinis et pascuis modo supradicto cum eisdem'.
 265. H.L.M. Vera, '... de wustine van Wyntelre ende Vessem', in De Hooge Dorpen, blz. 176.
 266. Vrgl. Camps, Oorkondenboek, nr. 842, uitgifte van de gemeent van Nevenheuvel door Wouter Toyaert, waar deze figuur voorkomt.
 267. Deze akte is weer geïnsereerd in de akte van hertog Philips de Goede d.d. 1466.12.06, die is gepubliceerd door D.Th. Enklaar, Gemeene gronden in Noord-Brabant in de middeleeuwen, Utrecht 1941, nr. 132, blz. 254-262. De opmerking van Camps bij nr. 490: 'B afschrift **zonder datum** door hertogin Johanna', is dus niet juist.
 268. v. Esch, De caert, blz. 101.
 269. Oirschots schepenprotocol van 1586, fol.
 270. „ 1542, fol. LXIV.
 271. Vrgl. M. Dillo, 'Moderne Fffischung, Neuausfertigung oder 'acte recrit'? Untersuchung der angeblichen Originale mittelalterlicher Schëiffenurkunden von 's-Hertogenbosch', in Monumenta Germaniae Historica, Schriften Band 33, IV, nischungen im Mittelalter, Internationaler Kongresz der Monumenta Germaniae Historica, Mnchen 16-19 September 1986, Teil IV, Diplomatische Fffischungen II, Hannover 1988, blz. 447-482.

II. HET LANDGOED KINDERBOSCH EEN ONTGINNING OP "BOXTEL'S" GEBIED

door Jacq. Mijland

Kinderbosch

Als we praten over Kinderbosch, dan hebben we het over een landgoed van ongeveer 178 ha dat ligt ten zuiden van Boxtel in het gebied Lennisheuvel en ten westen van de verbindingsweg tussen Oirschot en Boxtel, de Oude Grintweg.

Steinsche Kamp

In het Aardrijkskundige woordenboek der Nederlanden¹⁾ staat: "Kinderbosch (Het), landg. in de Meierij van 's-Hertogenbosch, kw. Oisterwijk, prov. Noord-Brabant, Tweede distr., arr. en 2 1/2 u. Z. van 's-Hertogenbosch, kant. en gem. Boxtel, in het geh. Lennisheuvel. Dit landg. bestaande uit eene landbouwerswoning en verdere getimmerten, voorts erven, hof, bouw-, wei-, en hooilanden, dennenbosschen en hakhout, alles aan elkander, aangenaam gelegen, met de meeste zorg aangelegd, goed onderhouden en doorsneden met verschillende lanen of dreven, meestal met goed wassende jonge eiken- en andere opgaande boomen beplant, beslaat eene oppervlakte van 122 bund. 50 v.r. 93 v. ell."

In het boek "De monumenten van Noord-Brabant"²⁾ vinden we de navolgende (geografische) aanduiding: "Ten zuiden van Lennisheuvel ligt Kinderbosch, een buurtschapje van verspreide boerderijen langs de Koevertsche Loop. Aan de zuidgrens van het complex oude akkergronden ligt een fraaie hoeve (v.m. kindertehuis) met bijgebouwen en woonhuis met opgaand geboomte van rond het midden van de 19e eeuw."

In "Onze Taal" van juli/augustus 1991 houdt Rob Rentenaar zich bezig met plaatsnamen die de woorden kind, kinder of kinderen bevatten. Ik citeer twee fragmenten uit zijn artikel "(...) is het vooral onverdeeld grondbezit geweest dat tot samenstellingen met het woord kinder geleid heeft. In Noord-Brabant neemt men deze verklaring tenminste aan voor de namen de Kinderbeemd in Chaam, de Kinderweide in Ulvenhout en het Kinderblok in Nispen... een stuk land in Nederwetten dat al in 1650 wordt vermeld als de Kynderacker, blijkt bijna twee eeuwen later nog steeds in gemeenschappelijk beheer te zijn. In Gelderland kennen we onder meer de boerderij namen de Kinderkamp in Hengelo en Kindergoed in de gemeente Ermelo, die wellicht in dezelfde categorie thuishoren. Op Texel, waar ook allerlei andere verwantschapsaanduidingen voorkomen in toponiemen, vinden we de veldnaam het Kinderland."

In hetzelfde artikel krijgt het Boxtelse Kinderbosch een aparte vermelding (zie ook de omschrijving van A. v.d. Aal): "Het is lang niet altijd duidelijk waar de kinderen vandaan komen. Het Kinderbos bij Boxtel zou zijn naam gekregen

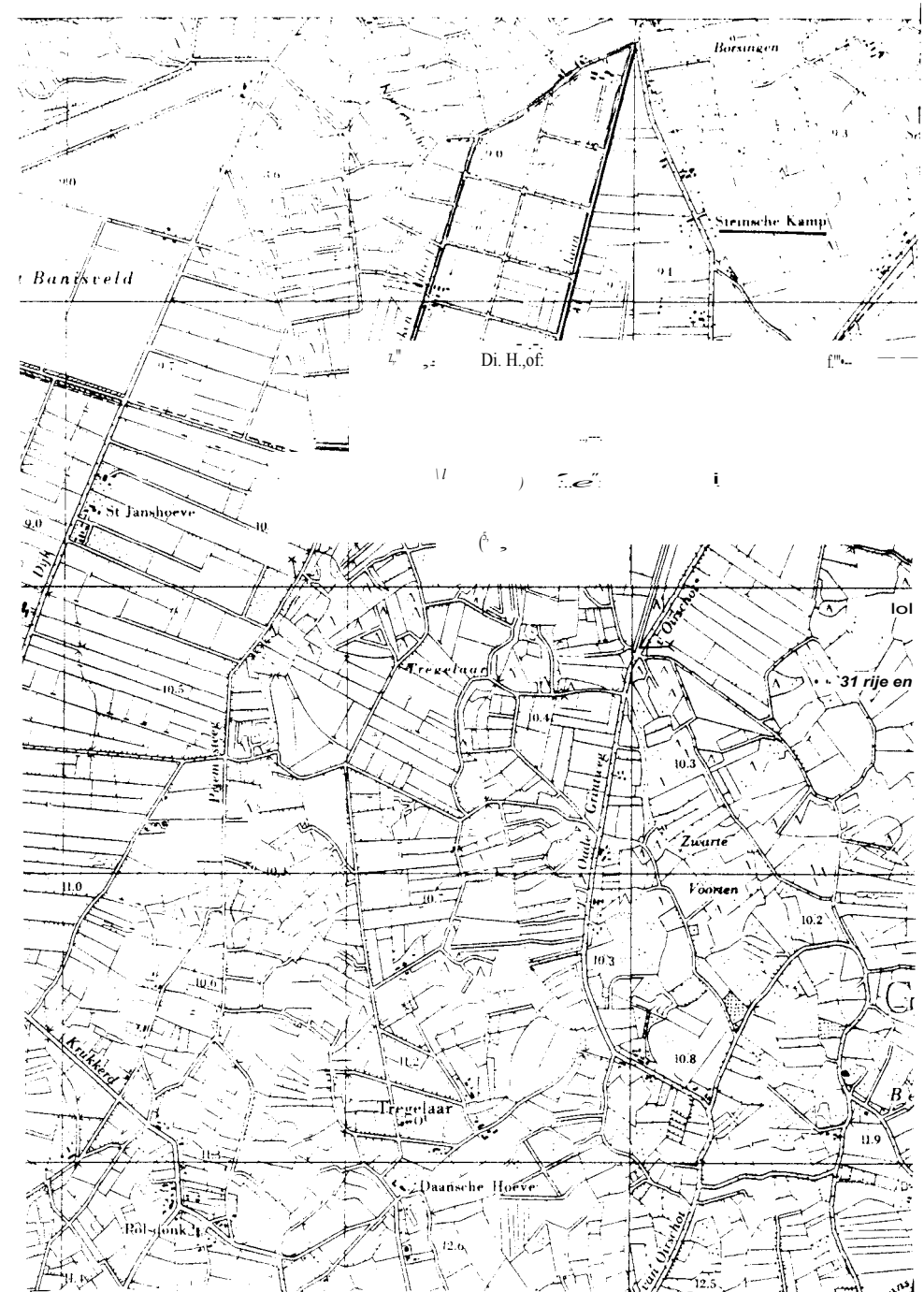
hebben nadat er in 1838 een zestienjarige knecht van een rondreizende kunsthandelaar om het leven was gebracht. Dat klinkt dramatisch, maar het is de vraag of deze moord het motief is geweest voor de naamvorming. In de eerste plaats werd een jongen van zestien in die tijd nauwelijks meer als kind beschouwd, en in de tweede plaats was het Kinderbosch toen al de naam van een 'aangenaam gelegen, met de meeste zorg aangelegd' landgoed."

Omdat een volledige geschiedschrijving van het gebied een erg 'wazige' klus zou worden, heb ik gekozen voor een exemplarische aanpak. Ik heb een perceel bekeken en aan de hand van dit perceel wil ik proberen de recente historie van Kinderbosch te schrijven. Mijn keuze is gevallen op het perceel Steinsche Kamp; waarop men in de jaren twintig een boerderij bouwde met die naam. Deze boerderij kent in de loop der jaren de volgende officiële adresaanduidingen; vanaf 1926 is het Lennisheuvel 78; per / maart 1949 Kinderbosch 15 en vanaf 1 februari 1983 spreken we over Mijlstraat 114. In een aanvraag voor een bouwvergunning in 1950 is de adresaanduiding Oirschotse Baan 15.

De beste en bestgelegen gronden werden vroeger met een wal of heg omringd. Die wallen/heggen waren nodig om vreemd vee te weren. Dit soort gronden heten van oorsprong kamp/camp: met wallen omgeven landerijen van verschillende grootte (enkele hectares) die behoren bij boerderijen of in eigendom zijn bij weinige families, waaronder ze door erfenis geraakt zijn. Zulke wallen (2-3 meter breed) met hakhout begroeid, aan beide kanten voorzien van sloten (ontstaan door het opwerpen van de wal) waren tot voor kort in onze streken algemeen. Kijk bijvoorbeeld naar de Mortelen.³⁾

De naam "Steinsche Kamp" (Het veld van Stijn/Stein; afgeleid van Augustijn, Constantijn of Christianus) is al terug te vinden in 1539 in een akte van erfdeling. In dat jaar is oma Coppens kennelijk overleden, want in die familie vindt een erfdeling plaats:⁴⁾ "In welker erfdeylingen den voorscreven Gerarden soen wylen Gerart Coppens ende Henrick Wyllem Santegodts als man ende mombaer Heylwygen zynder huysvrouwen, dochter van wylen Gerart Coppens, te deel is gevallen: Een stuck eckerlants met een stuck beempts daer aangelegen inde prochie van Boextel tot Cleynder Liemde, soo dat daer gelegen is. Noch een stuck lants gelegen ter prochien ende plaetsen voorscreven, geheyt thooch Eeusel. Noch een stuck weyvelts gelegen in de prochie voorscreven onder die dingbancke van Liemde. Noch een stuck beempts gelegen in de prochien van Haeren. Noch een stuck heyvelts gelegen inde prochie van Boextel onder Lussel. Noch een viergedeelte van eene heycamp gelegen inde prochie voorscreven tot Lennisheuvel, geheyt den Steynse Camp."

Vanaf 1832 tot 1922 is Steinsche Kamp in de kadastrale leggers terug te vinden met de omschrijving "dennenbosch". In 1836 is de Steinsche Kamp, groot 59 are en 50 ca, in het bezit van Rogier Latour, koopman te 's-Hertogenbosch. De bestemming en de grootte van dat lapje grond zal jaren niet veranderen. Wel zijn er verschillende eigenaars. Ik som op:

- 1837 Ghijssens, Pieter te Boxtel. Deze heel- en vroedmeester is rond 1800 geboren in Tongeren. Hij heeft in 1840 twee dochters: Henriette en Stephanie, respectievelijk 12 en 7 jaar oud. Hij woont in Boxtel: A 112.
- 1839 Suermondt, IJsmen, Dirk, Christiaan, geboren in Rotterdam 26 juli 1792, overleden in Utrecht 13 juli 1871. Hij was Muntmeester in Utrecht van 1815-1838.⁵⁾
- 1852 Bloemen, Johannes, Dirk, geboren in Amsterdam rond 1810. Op 26 december 1833 is hij kandidaat voor de functie van predikant in Oirschot. Op 27 april 1834 wordt hij als predikant beëdigd.⁶⁾
In de kadastrale leggers lezen we: Steinsche Kamp F 1019 dennenbosch 59.50. Johannes Dirk Bloemen was gehuwd met Johanna Adelga van Voorthuyzen. Uit dit huwelijk worden zeven kinderen geboren; allemaal in Oirschot. Een van de vragen waarop ik een antwoord zoek, is de kwestie van de Oirschotse predikant die een kindertehuis zou hebben gehad in het pand wat nu Adrianahoeve heet. Uit de archieven van de Nederlands Hervormde Gemeente die liggen in het streekarchief in Oirschot is niets te vinden over de exploitatie van een kindertehuis in het Kinderbosch door dominee Bloemen.
- 1905 Heijermans, Hendrik, Roelof, koopman te Rotterdam (bekend is dat hij een dorsmachine demonstreerde in Lennisheuvel).
- 1917 Van Blanken, Christiaan, Maurits, te Denekamp.
- 1919 Van Blanken, Johannes, Frederik, grondeigenaar te Boxtel.
- 19.. Van der Schoot, Joseph, Adrianus, Maria, fabrikant te Tilburg.

Op 28 december 1920 's middags om twee uur vindt de openbare verkoping plaats van de onroerende goederen van Joseph Adrianus Maria van der Schoot, fabrikant, wonende te Tilburg. De plaats van handeling is café Noord-Brabant aan de Grote Markt in 's-Hertogenbosch. Het totaal beslaat 23 kopen.

Steinsche kamp (F 1019) vinden we onder koop 2: "Eenige perceelen weiland, bouwland, mastbosch, gerooid dennenbosch, kadastraal bekend Gemeente Boxtel sectie F. nummers 1629 t/m 1638, 1185, 1019, 1501, samen groot zestien hectaren zeven en twintig aren zeventig centiaren. Het masthout is onder den verkoop niet begrepen.

De kadastrale perceelen Gemeente Boxtel sectie F, nummers 1634, 1635 en 1636 gedeeltelijk zijn verhuurd aan H. Verouden en een gedeelte van nummer 1636 aan Josephus van den Akker, een en ander tot de gebruikelijke tijdstippen in negentien honderd drie en twintig. De koper zal elk jaar een huur genieten van H. Verouden twee honderd vijf en twintig gulden en van van den Akker dertig gulden."

Spaarfonds voor Bodemcultuur

Koop 2 gaat voor f 8250 over in handen van de Stichting Spaarfonds voor Bodemcultuur gevestigd te Leiden, evenals de kopen 9, 10, 17, 18, 20 en 23 (9 is de massa van 1, 4, 5, 6, 7 en 8). Deze stichting die in 1918 in Leiden is opgericht heeft als doel: "Door het op groote schaal bijeenbrengen van kleine bedragen,

gestort in den vorm van contributies of van spaargelden, een aanzienlijk en toenemend fonds (...) vormen om daarmede productieve cultuurwerken tot stand te brengen.³⁾ De voordelen van die productieve cultuurwerken moesten ten goede komen aan brede bevolkingsgroepen."

Met de transactie wordt de Stichting Spaarfonds voor bodemcultuur uit Leiden eigenaar van o.a. Zweelders, Dorsingen, Steinsche Kamp, Lennisheuvelsche Heide, Oetendonken, Hultesche Bosschen, Koevoordtsche Straat, Oirschotse Baan, Korte Steeg en Schoomheide.

Op 3 oktober 1922 richt W. Maas namens het Spaarfonds voor Bodemcultuur een verzoek aan B. en W. van Boxtel om vier landarbeiderswoningen te mogen bouwen in het Kinderbosch op de percelen kadastraal bekend gemeente Boxtel, sectie F 1636, 1019, 1207, 1193. De Steinsche Kamp is F 1019 en is nog steeds 59 are en 50 ca groot. B. en W. verlenen de vergunning op 10 oktober van dat jaar. Met de uitvoering van de bouw is belast W. Maas (opzichter van het landgoed). De oppervlakte van elke woning bedraagt 58.44 m. Elke woning bevat zes vertrekken:

	woonkamer	4.50 x 4.00 m	18.00 m ²
Woon- gedeelte	opkamer	2.30 x 4.00 m	9.20 m ²
	slaapkamer	2.35 x 3.00 m	8.25 m ²
	bijkeuken	5.36 x 3.00 m	16.08 m ² (= boenkeuken)
	zolderkamer	3.20 x 3.50 m	11.20 m ²
	zolderkamer	3.20 x 3.50 m	11.20 m ²
	Stal	8.00 x 6.00 m	
	Privaat in de stal		

Het privaat dat binnenshuis is gelegen is voorzien van een stankafsluiter en verbonden met een privaatput. Het privaat is voorzien van een beweegbaar raam met een oppervlak van 0,75 m. De drinkwatervoorziening gebeurt door middel van een welwaterput op 5 meter afstand van de stal.

De woningen krijgen de volgende benamingen en adressen:

- F 1636 "Bosch-hof" Kinderbosch 10
 F 1019 "Steinsche Kamp" Kinderbosch 15
 F 1207 "geen naam" Kinderbosch 11 (Verklaring is dat deze boerderij bij de veiling in 1925 niet werd gekocht door Jacques Reuten, maar door N.V. Libra in Heijthuisen.)
 F 1193 "Grenshuis" In de jaren veertig brandde deze woning af en werd niet herbouwd.)

Op 3 november 1924 spreekt de Arrondissement Rechtbank te 's-Gravenhage het faillissement uit van de Stichting Spaarfonds voor Bodemcultuur te Leiden. In het Veilingboekje van Het Landgoed "Het Kinderbosch" c.a. en nabij gelegen boerderijen en gronden, alle gelegen te Boxtel in Sectie F, zien we dat de veiling plaatsvindt voor **H.H.** Curatoren in het Faillissement der Stichting genaamd Spaarfonds voor Bodemcultuur gevestigd te Leiden. De veiling wordt gehouden te Boxtel ten overstaan van Notaris **J.H.J.** Niemann. De provisionele verkoping

vindt plaats ten huize van de heer Jos van Son aan de Stationsweg in Boxtel op dinsdag 21 juli 1925. Deze provisionele verkoping gebeurt alleen bij opbod; hoogsteieder is "inzetter". De finale verkoping gebeurt bij opbod door het stellen van slagen; elke slag betekent f 25,- op de koopprijs. Deze verkoping vindt plaats bij P. Theuwkens tegenover het station in Boxtel op dinsdag 4 augustus 1925. De te verkopen onroerende goederen zijn verdeeld over 50 kopen. De boerderij Steinsche Kamp komen we in het veilingboekje tegen onder koop 28:

"Landbouwerswoning met Stal en Varkenshokken, Erf, Bouw en Weiland, Grond en Heide, Z.O. deel van No. 4138, zooals afgepaald benevens de perceelen Heide, en grond Nos. 2947, 1017 en 1501 ter gez. grootte van 2.10.00 H.A., geheel groot 5 H.A.

Verhuurd aan C. Schoenmakers de Woning tot 1 april 1926 tegen f 2,60 per week.

Het erf en het bouw- en weiland 60 Aren tot Kerstmis 1925, de huur van het land wordt gereserveerd.

De koper kan eerstmaal invorderen: de weekhuur op 2 Januari 1926.

Overigens te aanvaarden 1 Januari 1926."

De inzet voor deze koop bedroeg f 800,-.

Jacobus Mathijs Reuten

Jacobus Mathijs Reuten, ook genaamd Jacques Reuten, houthandelaar te Roermond, wordt eigenaar van koop 42 (dit is de massa van 29 afzonderlijke kopen) voor f 89.500,- en daarmee de nieuwe eigenaar van landgoed Kinderbosch, waaronder de Steinsche Kamp. De grootte is dan geworden: 9.33.52 ha (omschrijving: huis, bakhuis, hok, bouwland, dennenbosch, heide).

De kopen 45 (f 2425,-) en 48 (1825,-) worden bezit van de Naamloze Venootschap Libra gevestigd te Heijthuisen. Lambertus van Ingen, landbouwer, wonende te Moergestel wordt bezitter van koop 49 (f 3000,-) en koop 50 (f 6400,-).

De gebouwen op het landgoed: Steinsche Kamp, Bossche Hof en Grenshuis, maar ook Laanhof, Oetendonken en een woning zonder naam werden gebouwd met premie uit Rijkskas.

Op 23 april 1926 vraagt Jac. Reuten uit Roermond een bouwvergunning voor het bijbouwen van stallingen en schuren op de secties F 4138, 1154, 1638, 1156, 1180 en 1847. Op 6 mei van datzelfde jaar worden de vergunningen verleend. Een studie van de bouwdoSSIERS⁷⁾ levert naast de vergunningaanvragen ook de bouwtekeningen met de namen van de gebruikers van de bijbouwen:

- F 1180 Van de Sanden - een schuur
- F 1156 Schut - een schuur
- F 1638 Slijters - een stal
- F 4138 Mestrum - een schuur en stal
- F 1747 Van Kasteren - een stal
- F 1154 Waagman - een schuur en stal

De schuur en stal te bouwen op F 4138, dus Lennisheuvel 78, bevatten o.a. een Bergplaats, Dorsvloer, Voergang, W.C. De afmetingen zijn grofweg 13 m x 11 m grondoppervlak.

Er vinden verkopen plaats in 1934 en 1935. Kadastraal is er dan een splitsing in 7007 volgnummer 11 en 7079 volgnummer 67. Volgen we 7007 volgnummer 11 dan vinden we in 1943 als eigenaar Mestrom, Hendrik, Godfried, landbouwer te Boxtel. In 1948 is de eigenaar Van der Sloot, Petrus, Cornelis, koopman te Boxtel.

Limburgse Land- en Tuinbouwbond

In 1950 wordt het gebied verkocht. De nieuwe eigenaar is De Onderlinge Verzekeringsmij. van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond en Katholieke Arbeidersbeweging gevestigd te Roermond, Wilhelminasingel 25.

Op 10 mei 1950 tekent Joseph Reuten in eigen naam en als lasthebber van de mede-eigenaren een voorlopig koopcontract. Aan de "Onderlinge Verzekeringmaatschappij van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond en Katholieke Arbeidersbeweging bij afkorting L.L.T.B. en K.A.B." wordt verkocht "het landgoed "Kinderbosch", met huizen, bakhuizen, schuren, schoppen, stallen, hokken, erven, tuinen, moestuinen, bouwland, weiland, hakhout, dennenbosschen, heide, wegen, dreven en bomen, secitie F groot ongeveer 105 Hectare."

De koopsom bedraagt f 170.000,-. Het eigendomsbewijs van 19 juli 1950 noemt als eerdere eigenaars:

- Joseph Reuten, houthandelaar, wonende te Roermond
- zijn zoon Dirk Martin Reuten, militair, verblijvende in Indonesië
- Anna Elisabeth Reuten, zonder beroep wonende te Roermond
- Maria Hendrina Johanna Reuten, onderwijzeres, wonende te Roermond
- Antonius Reuten, Directeur ener Naamloze Venootschap, wonende te Heerlen.

Na jaren van rust op het bouwfront vinden we de navolgende aanvraag voor een bouwvergunning op 20 juni 1950. Het gaat om de bouw voor een nachtverblijf voor vee. Grondoppervlakte 6.10 m x 10.15 m. Volgens het bouwplan zal het verblijf worden opgetrokken uit houtwerk; het dak zal bestaan uit golfplaten met panslag. De aanvrager is P. van de Sloot; de kosten van het nachtverblijf zijn f 1300,-.

Op 18 juni 1950 wordt een bouwvergunning gevraagd voor de verbouwing van een zijgevel. De aanvrager is P. van de Sloot, landbouwer en veehandelaar. In bouwdoSSIER 2253 (Archief Boxtel) vinden we de details in tekening. In de bestaande zijgevel wordt een raam en deurkozijn ingebroken. In de voorgevel vervallen twee kleine ramen; die worden vervangen door drie grotere. Voorgevel is de gevel aan de Boxtelse kan (noord-oosten?).

Op 19 september 1950 vraagt Piet van der Schoot, vee-handelaar, vergunning voor het verplaatsen van een kippenkooi. De bijgevoegde situatieschets (20 juni 1950) bij de aanvraag laat het nachtverblijf voor vee en de kippenkooi zien.

Van de weg af gezien liggen beide gebouwen links achter het woonhuis Oirschot-sebaan 15 te Boxtel.

Voor het bouwen van een kippenhok vraagt J. Schellekens op 1 mei 1952 een bouwvergunning. De tekening die de vergunning vergezeld is van de Fa. J. Hofland te Barneveld. Op 25 februari 1953 vraagt dezelfde Schellekens een vergunning voor een gebouw bestemd voor kippen. Een andere bouwvergunning voor een kippenhok, ook van Schellekens, is gedateerd 7 september 1962.

Tot slot van de bouwkundige geschiedenis: op 15 september 1971 vraagt L.J. Bosch vergunning voor het plaatsen van twee ramen in de zijgevel.

Voor wat de Steinische Kamp betreft, is de toestand die nu bestaat gelijk aan die in 1971.

NOTEN

1. Aa, A. van der, Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden; deel VI, - 1845, blz. 450.
2. Leeuwen, A.J.C., N.C.M. Maes, H. Th.M. Ruiter en M. Rosier, De monumenten van Noord-Brabant: Cultuurhistorische inventarisatie Boxtel/Liempde — Baarn/'s-Hertogenbosch (1986).
3. Droesen, W.J., De gemeentegronden in Noord-Brabant en Limburg en hunne ontginning — Roermond 1927.
4. Rijksarchief Noord-Brabant, Rechterlijk archief Boxtel, inv. nr. 62: 1539-1542 Protocol van delingen, transporten, geloften.
5. Kasteleyn, P.W., Mercuriusstaf en morenbuste: De invoering van een welbekend en een miskend teken op Nederlandse Koninkrijksmunten, in: De Beeldenaar, 1985, 1.
6. Streekarchief Regio Eindhoven - Kempenland, rayondepot Oirschot; archief Nederlandse Hervormde gemeente Oirschot c.a., inv. nrs. 195-199.
7. Archief gemeente Boxtel, inv. nrs. 2243, 2244 en 2253.

GENEALOGIE STANS

door H. Teurlinx

- I. Philippus Jansen Stans, begr. Oirschot 5-5-1657, geh. Oirschot 24-6-1629 met Maria Denis Jan Aert Legius, begr. Oirschot 25-8-1678.

Kinderen uit dit huwelijk:

1 Joanna, ged. Oirschot 14-7-1630.

2 Johannes Philippus, volgt IIA.

3 Alejdis, ged. Oirschot 24-12-1633, geh. met Mathijs Adriaans van Hees.

4 Maria, ged. Oirschot 6-2-1636, begr. Oirschot 8-9-1705, geh. Oirschot 12-2-1677 met Petrus Franciscus de Croon.

5 Henrica, ged. Oirschot 10-6-1638.

6 Martina, ged. Oirschot 5-1-1641, geh. Oirschot 20-1-1674 met Theodorus Hendrik Huijskens, zoon van Henricus Antonius en van Maria Henricus Huijskens, ged. Oirschot 19-5-1637.

7 Mechtildis, ged. Oirschot 25-4-1643, geh. met Jan Matheus van de Braecke.

8 Dionisius, ged. Oirschot 25-4-1645.

9 Ida, ged. Oirschot 29-10-1647, begr. Oirschot 10-12-1695, geh. Oirschot 31-5-1684 met Dielis Jan Dircx van Heerbeek, zoon van Jan Dircx en van Johanna Egidius, ged. Oirschot aug. 1642.

10 Peter, volgt IIB.

- IIA. Johannes Philippus Stans, ged. Oirschot 13-12-1631, begr. Oirschot (Best) 12-9-1676, geh. Oirschot 2-4-1663 met Maria van Achel, dochter van Peter Michiels en van Helwigis Gerings, ged. Oirschot 2-2-1637.

Kinderen uit dit huwelijk:

1 Maria, ged. Oirschot 13-6-1663, geh. Oirschot 16-7-1703 met Wouter Verhoeven, ged. Dommelen.

2 Joanna, ged. Oirschot 25-7-1665.

3 Mechteld, ged. Oirschot ca. 1668, geh. Oirschot 20-10-1697 met Theodorus Peters de Roij.

4 Peter volgt III.

5 Joannes, ged. Oirschot 30-1-1672.

- IIB. Peter Philippus Stans, ged. Oirschot 15-9-1652, begr. Oirschot 13-1-1712, geh. Oirschot 17-2-1686 met Jenneke Lambert Huijskens, dochter van Lambert Hendricus en van Maria Egidius Dielkens, ged. Oirschot 8-1-1659.

Kinderen uit dit huwelijk:

1 Maria, ged. Oirschot 31-1-1687.

2 Maria, ged. Oirschot 18-3-1688, geh. Oirschot 2-10-1712 met Peter Jan van de Sande, zoon van Johannes en van Catharina Corstiaans van Kreijl, ged. Best 1-8-1682.

- 3 Philippus, ged. Oirschot 27-12-1690.
- 4 Joanna, ged. Oirschot 22-11-1693.
- 5 Aleijdis, ged. Oirschot 19-5-1698.

III. Peter Johannes Stans, ged. Oirschot 7-3-1670, begr. Oirschot 29-1-1720, 1e maal geh. Oirschot 23-9-1696 met Joanna Johannes Schots, ook wel Schuts genaamd, begr. Oirschot 4-8-1710.

Kinderen uit dit huwelijk:

- 1 Anna Maria, ged. Oirschot 29-6-1697, geh. Oirschot 7-7-1726 met Johannes Jacobus van Duppen, zoon van Jacobus Johannes en van Nicolaas Nicolaas Verhoeven, ged. Oirschot 25-3-1695.
- 2 Jan Baptist, volgt IV.
- 3 Elisabeth, ged. Oirschot 28-12-1703.
- 4 Franciscus, ged. Oirschot 1-1-1707.
- 5 Johanna, ged. Oirschot 10-7-1710, geh. Oirschot 13-2-1729 met Peter Jan van Cuijck.

Uit het tweede huwelijk van Peter Jan Stans met Petronella Adriaans Leijten op 16-10-1712 te Oirschot gesloten, werden twee kinderen geboren, t.w. 6 Joanna, ged. Oirschot 17-12-1714.
7 Aldegonda, ged. Oirschot 20-10-1717, begr. Oirschot 30-12-1785.

IV. Jan Baptist Stans, ged. Oirschot 24-10-1700, geh. Oirschot 15-7-1736 met Ida Aert van Kerckoirle, dochter van Aert Gijsberts en van Maria Theresia Theodorus van Beers, ged. Oirschot 24-11-1707.

Kinderen uit dit huwelijk:

- 1 Arnoldus, ged. Oirschot 9-2-1739.
- 2 Johanna, ged. Oirschot 6-8-1740, overl. Oirschot 25-10-1815, geh. Oirschot 10-9-1769 met Jan Arnoldus van Heumen, zoon van Arnoldus en van Petronella Johannes Baijens, ged. Oirschot 1-5-1741.
- 3 Petrus, volgt V.
- 4 Franciscus, ged. Oirschot 30-7-1745.
- 5 Maria Theresia, ged. Oirschot 12-8-1747, overl. Oirschot, 26-6-1793, geh. Oirschot 23-9-1775 met Hendrikus Huijbert van den Bosch, zoon van Huijbert en van Johanna Daniel van Beerendonck, ged. Oirschot 20-1-1744.

V. Petrus Stans, ged. Oirschot 30-8-1743, overl. Oirschot 23-3-1812, geh. Oirschot 1-5-1768 met Margo Jans Smits, ged. Helmond, overl. Oirschot 23-8-1818.

Kinderen uit dit huwelijk:

- 1 Johannes, volgt VI.
- 2 Franciscus, ged. Oirschot 23-12-1772.
- 3 Christianus, ged. Oirschot 23-12-1772, overl. Oirschot 12-12-1863.
- 4 Ida, ged. Oirschot 4-6-1777.

VI. Johannes Stans, ged. Oirschot 22-5-1771, overl. Oirschot 18-2-1855, geh. Oirschot 3-5-1801 met Maria Eijmbert van Beerendonck, dochter van Eijmbert en van Maria Magdalena van Kuijk, ged. Oirschot 30-5-1778, overl. Oirschot 21-1-1808.

Kinderen uit dit huwelijk:

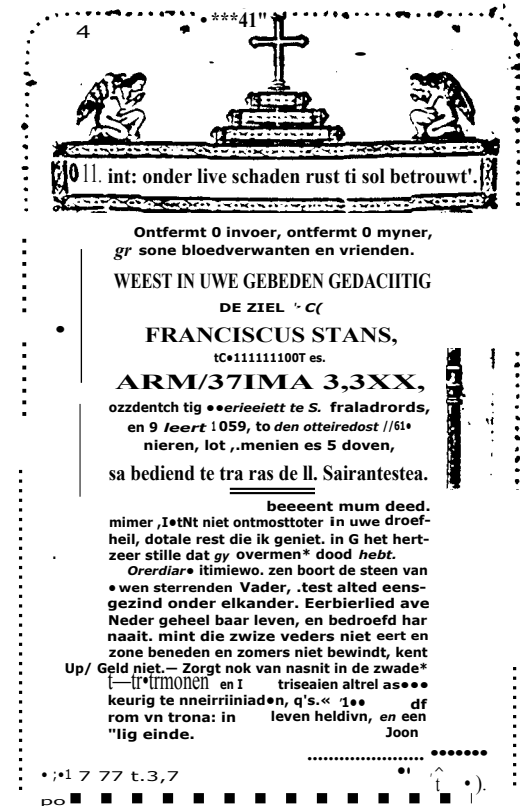
- 1 Peter, volgt VII.
- 2 Ida, ged. Oirschot 2-10-1804, overl. Oirschot, 23-12-1867.
- 3 Franciscus, ged. Oirschot 4-4-1806, overl. St-Willebrord 9-3-1859, geh. met Arnestina Dircx, uit welk huwelijk o.a. een dochter, genaamd Theresia, geb. te Antwerpen en overl. te Oirschot in 1737.

VII. Peter Stans, ged. Oirschot 30-5-1802, overl. Oirschot 28-1-1852, geh. Oirschot 11-1-1835 met Cornelia Teurlinx, dochter van Jan en van Catharina Kemps, ged. Oirschot 1-9-1803, overl. Oirschot 12-1-1883.

Kinderen uit dit huwelijk:

- 1 Maria Catharina, geb. Oirschot 11-10-1835, overl. Oirschot 9-9-1899.
- 2 Johannes Antonius, geb. Oirschot 12-10-1837, overl. Maastricht 2-12-1920.
- 3 Francis Peter, volgt VIII.
- 4 Christiaan Augustinus, geb. Oirschot 7-4-1843, overl. Maastricht 15-4-1910 (zie bidprentje op pag. 70).
- 5 Johanna Catharina, geb. Oirschot 30-3-1845, overl. Oirschot 28-11-1845.

VIII. Francis Peter Stans, geb. Oirschot 26-1-1840, overl. Oirschot 31-8-1891, geh. met Maria Elisabeth Wouters, geb. te Hilvarenbeek, 5-4-1840, overl. Oirschot 24-2-1917. Zij was de dochter van Jan Baptist en van Johanna Cornelia van der Vleuten.

t t
BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
 den Zeereerw. Broeder
I LDEFONSUS

(CHRISTIAAN AUGUSTINUS STANS)

Algemeen Overste der-Congregatie van de Broeders
 der Onbevleete Ontvangenis van Maria te Maastricht.

Geboren te Oirschot	7 April 1843
Zijne 11. Gelofte afgelegd	8 Sept. 1861
Benoemd tot Overste van het St. Vincentiusgesticht te 's Gravenhage	10 Jan. 1866
Gekozen tot Alg. Overste	9 Sept. 1852
Als zoodanig an voorzien te zijn van de laatste H. sacramenten der Stervenden overleden in het Moederhuis te Maastricht	15 April 1910

Zijne medekloosterlingen kozen Ildefonsus in de
 plaats van hun overleden overste; immers, behalve
 andere deugden. erkenden zij zijn rechtvaardig-
 hetdszin, de minzaamheid van zijn omgving. zijne
 voorzichtigheid en diepe vroomheid.

Brev. Rom. in festi S. Ildefonsi.

Heilige Vader, bewaar in uw naam hen: die Gij mij
 zegeven hebt. opdat zij een zijn. Toen ik met hen
 was, heb ik hen bewaard in uw naam.... Ik vraag
 niet, dat Gij hen uit de wereld neemt, maar dat Gij
 hen vrijwaart tegen het kwaad. Joan. XXII. 11, 12, 15.

Wees mijner daarom gedachtig o mijn God! es
 gedenk wat ik deed voor uw huis en uw dienst— en
 spaar mij volgens uwe grenzeloze barmhartigheid
 II Esdr. XIII, 14, 16.

En u, Broeders, smee ik. bij onzen Heer Jezus
 Christus en de liefde van den H. Geest, mij bij God
 door uwe gebeden voor mij, te helpen. Rom. 15. 3)
 Zoet Hart van Jezus, maak dat ik IJ meer en meer
 beminnc! 3:0 dag. alt.
 Zoet Hart van Maria. wees mijn heil! 300 dag. all.

Hij Ruste In Vrede.

geb. Oirschot 5-10-1919, die op 30-1-1946 naar Engeland verhuisd is.

7 Maria Francisca, geb. Oirschot 3-11-1875, geh. Oirschot 11-11-1901
 met Jacobus Raaijmakers, geb. Cuijck 7-9-1868 (Zij vertrekken op
 11-11-1901 naar Boxtel).

8 Augustinus Josephus, volgt IXA.

9 Franciscus Christiaan, geb. Oirschot 14-8-1878, overl. Oirschot
 26-1-1945.

10 Joseph Antoon, volgt IXB.

11 Anna Cornelia, geb. Oirschot 25-10-1881, overl. Tilburg 7-9-1950, geh.
 Oirschot 16-11-1922 met Dielis Hobbelen, geb. Oirschot 18-8-1888.

12 Hendrik Peter, geb. Oirschot 7-3-1884, overl. Oirschot 20-12-1885.

13 Henrietta Antoinetta, geb. Oirschot 21-7-1887, geh. Oirschot 29-1-1918
 met Johannes Leenaarts Huyberts, geb. Bladel 20-6-1890, zoon van
 Johannes Albertus en van Anna Catharina Kooien.

IXA. Augustinus Josephus Stans, geb. Oirschot 12-4-1877, overl. Eindhoven
 22-2-1932, geh. Oirschot 4-7-1903 met Maria Anna van Gestel, geb. Oostel-
 beers 25-3-1883 (Zij vertrekt op 4-3-1936 naar Best).

Kinderen uit dit huwelijk:

1 Cornelia Anna Julia, geb. Berchem (B) 25-9-1907, geh. Eindhoven
 17-6-1932 met Wilhelmus Josephus van den Berg, geb. Zeeland
 29-12-1898.

2 Jacobus Franciscus Cornelis, geb. Berchem (B) 17-12-1909, geh. Eind-
 hoven 6-6-1935 met Cecilia Johanna Adriana Smulders, geb. Eindhov-
 en 18-12-1904.

3 Hendrik Corneel Frans, geb. Antwerpen 11-6-1911.

4 Petrus Cornelis Jacobus, geb. Oirschot 24-10-1918.

Het gezin verhuist naar Eindhoven op 24-7-1924, waarvan Maria Anna
 van Gestel en haar twee jongste zoons uiteindelijk naar Best gaan.

IXB. Joseph Antoon Stans, geb. Oirschot 8-3-1880, overl. Oirschot 8-7-1941,
 geh. Oirschot 1-8-1904 met Cornelia Kerkhof, dochter van Peter en
 van Catharina Machielsens, geb. Oirschot 30-1-1882, overl. Eindhoven
 21-9-1940.

Kinderen uit dit huwelijk:

1 Franciscus Petrus, geb. Oirschot 4-10-1905, overl. Oirschot 1-1-1906.
 2 Franciscus Petrus, geb. Oirschot 22-2-1907 (Hij vertrekt op 18-7-1929
 naar Best).

3 Petronella Elisabeth, geb. Oirschot 20-7-1908 (Zij vertrekt op 15-4-1929
 naar Tilburg).

4 Petrus Gerardus, geb. Oirschot 4-9-1909, overl. Oirschot 19-7-1910.

5 Elisabeth Catharina, geb. Oirschot 8-12-1913 (Zij gaat op 10-9-1929
 naar Eindhoven en van daar op 25-2-1935 naar Waalre).

6 Josephus Cornelis, geb. Oirschot 22-6-1916 (Hij vertrekt op 6-4-1929
 naar Waalre),

7 Catharina Cornelia, geb. Oirschot 22-12-1920 (Zij vestigt zich te Til-
 burg op 18-1-1939).

IV. GENEALOGIE SOMERS (Aanvulling)

door H. Teurlincx

zie CAMPINIA jrg. 19, april 1989, nr. 73, blz. 79.

1. Adam Somers, wonende te Besooijen, geh. Baardwijk 7 juli 1656 met Johanna Peeters, wonende te Waalwijk.
Kinderen:
 - 1.1 Anna, ged. Geertruidenberg 3-3-1662.
 - 1.2 Willem, ged. Geertruidenberg, 14-9-1665.
 - 1.3 Petronella, ged. Geertruidenberg 22-7-1668, geh. Waspik 17-4-1690 met Hendrik Jan Snijders.
 - 1.4 Johannes, volgt 2.
 - 1.5 Arnoldus, ged. Waspik 14-5-1674.
 - 1.6 Ida, ged. Waspik 4-11-1676.
2. Johannes Somers, ged. Geertruidenberg 28-12-1670, begr. Raamsdonk 4-8-1731, geh. Raamsdonk 5-5-1696 met Agnetis Mathijssse Kamp, d.v. Mathijs Jans en Barbara Berthout, ged. Waspik, vóór 1674.
Kinderen:
 - 2.1 Joanna, ged. Waspik 16-1-1697, ondertrouw Raamsdonk 20-7-1723 met Jan Huijberden Ruijter.
 - 2.2 Barbara, ged. Waspik 4-5-1698, ondertrouw Raamsdonk 1-4-1719 met Ariaen Gijsbert Koninck.
 - 2.3 Adamus, volgt 3.
 - 2.4 Mathias, ged. Waspik 7-9-1701.
 - 2.5 Maria, ged. Waspik 26-7-1706, geh. Antwerpen 26-4-1728 met Michiel Parijs.
3. Adamus Somers, ged. Waspik 3-2-1700, geh. Raamsdonk 20-1-1723 met Maria Wildemans, ged. Dussen 9-11-1703.
Kinderen o.a.:
 - 3.1 Johannes, volgt 4 (zie Campinia 19e jrg., blz. 79).
 - 3.2 Maria Anna, ged. Waspik 5-6-1725, overl. Oirschot 24-2-1804, geh. Raamsdonk 15-11-1746 met Thomas Jacobus Josephus Spruijt, z.v. Johannes Baptist Spruijt en Elisabeth van Galen, geb. te Leuven en wonende te Brussel. Hij was hoofdmeier van Zichem en drossaard van Crainhem (het tegenwoordige Krainem ten oosten van Brussel).

V. KEMPISCHE CURIOSA 23

MILIEUBEWUSTZIJN IN 1530

door J. Lijten

Dat er in onze tijd zoveel over milieubewustzijn wordt gepraat en geschreven, vindt zijn oorzaak niet in het overvloedig aanwezig zijn daarvan. Dat was anders vóór het ontstaan van onze wegwerpmaatschappij. Men sprak er niet over maar beheerde alles met beleid en zuinigheid. Zuinigheid schijnt echter voor mensen van onze tijd zo'n vies woord te zijn, dat het nauwelijks genoemd wordt als remedie tegen de grote kwaal, waar velen zich het hoofd over breken. Toch: als iedereen zuinig was, zou het milieuprobleem heel wat dichterbij zijn oplossing zijn. In een pachtcontract van 1530 lijkt ons een minutieus, bewust milieubeleid avant la lettre te proeven.

Op 5 september 1530 verpachtte heer Goyart Stevens van der Donck met zijn moeder aan Gerit Goyartzoon Eckermans en Goyardtken zijn echtgenote huis en schuur, waarin Henrick van de Ven was overleden, met 2 eusselen, 2 hofjes (fruit) en een mishof (groentetuin), een daarachter gelegen beemd en ertegenover liggend akkerland voor 6 jaar (met 3 jaar eventueel op te zeggen) voor 6 Karolusgulden met Allerheiligen, 4 Karolusgulden per 1 mei, 5 mud rogge half op Sint-Andriesdag (30 november, voor het eerst op Sint-Andriesdag 1531) en half per 31 maart, de helft van het fruit en $\frac{1}{2}$ steen vlas op Sint-Andriesdag, met de verplichting om elk jaar $1\frac{1}{2}$ vijf dakstro te laten verdekken op het huis.)

Wat de voorwaarden betreft, is het goed eerst het volgende op te merken. Normaal werd een boerebedrijfje in die tijd aanvaard met Pinsteren, behalve de akkers, die pas te oogst stoppelbloot werden aanvaard. Het graan was dus voor de vorige pachter maar het nagewas voor de nieuwe. Vooral wat de groentetuin betreft, kon Pinksteren wel erg laat vallen. Daarom wordt hier bepaald, dat de pachter bij beëindiging van zijn contract per half mei 2 roeden land moet ruimen voor de komende 'totten cruythoff ende moeshoff' (groentetuin) en 3 roeden land 'om weeuwen te setten' d.i. uitplantbare koolplanten. Wat de gebouwen betreft, wordt bedongen, dat de pachter die 'onder en boven gerost' zal houden d.i. zal zorgen, dat de vorst van het dak voorzien is van rossen (graszoden) die met houten pennen over de nok aan het strodak werden vastgezet, om dit boven te sluiten, en dat hij zal zorgen, dat onder tegen de muren (van fitselstek) rossen worden geplaatst, om de muren te beschermen tegen het spatwater van de euzendrup. Verder moest hij de gebouwen repareren betreffende alle schade van wind en hitte en ze bij zijn vertrek in dezelfde staat achterlaten als ze waren bij zijn komst.

Als bijzondere bepaling is nog opgenomen, dat de pachter 'nyet en sal mogen meyen metter corter seyschen by den houtwas mer sal verbonden syn daer een voet af te blyven'. Dit ter bescherming van de humuslaag onder het houtgewas van wallen om de akkers en dergelijke. Het strooisel van slootkanten werd met de korte zeis uitgemaaid om in de winter kuilen met rapen te stoppen en verder als strooisel in de potstal. Verder werd ook nog bepaald, dat geen aarde van het bedrijf mocht worden afgevoerd.

Dit alles diende om de kwaliteit van de landbouwgrond te beschermen. In tegenstelling met nu was er een chronisch tekort aan meststoffen. Ook staat in het contract een bepaling, dat de pachter 'de schaar' d.i. de gewassen van het bedrijf, niet mocht verpanden of belasten, maar deze bepaling diende om de eigenaar meer zekerheid te geven voor het opbrengen van de pachtsom, waarvoor deze gewassen met de overige bezittingen van de pachter borg waren.

Goyart Stevens van der Donck is ons bekend als priester vanaf 1518.²⁾ Het is ons echter niet bekend, welk beneficium hij had vóór 1552. Het hier verpachte bedrijfje zal hem samen met zijn moeder ten deel gevallen zijn bij het overlijden van zijn vader in 1526.³⁾ Zijn moeder heeft mogelijk zijn huishouding verzorgd tot aan haar dood in 1532, want op 12 oktober 1532 deelt Goyart met zijn broers en zusters.⁴⁾ Blijkens de vele tientallen aantekeningen in het schepenprotocol heeft hij zijn bescheiden vermogen en inkomen met zuinigheid en beleid beheerd. In 1552 werd hij pastoor van Middelbeers, waar Schutjes hem enkel vermeldt als 'Godefridus Stephen' zonder op de hoogte te zijn van het einde van zijn functies.⁵⁾ Hij bleef daar pastoor tot zijn dood in 1567, vermoedelijk kort nadat hij aldaar op 25 januari 1567 ten overstaan van Beerse schepenen zijn testament gemaakt had.⁶⁾

NOTEN

1. Oirschots schepenprotocol van 1530, fol. LXXXI e.v.v.
2. „1518, fol. XLVI.
3. „ 1526, fol. XXXIIIvo.
4. „ 1532, fol. CIIvo e.v.v.
5. Schutjes, Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, deel V, blz. 91.
6. Oirschots schepenprotocol van 1568, fol. I e.v.v.

**** MEDEDELING ****

SUPPLEMENT OP HET LITERATUUROVERZICHT VAN VELDHOVEN

Van de Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven is het supplement op het *Literatuuroverzicht van Veldhoven* uitgebracht. Het is samengesteld door Herman van den Bergh.

In deze uitgave zijn de recente en intussen nog opgespoorde titels van boeken en artikelen over de geschiedenis van Veldhoven opgenomen.

Alle titels zijn in de afzonderlijke afdeling Veldhoven informatie van de Openbare Bibliotheek Veldhoven te raadplegen of ze kunnen er worden geleend.

Voor geïnteresseerden is het supplement gratis verkrijgbaar aan de balie van de bibliotheek, in de winkels van boekhandel Verhagen en bij het Streekarchief Regio Eindhoven-Kempenland, rayondepot Oirschot. De Veldhovense scholen hebben intussen een exemplaar van deze uitgave ontvangen.

Toezending van het supplement is mogelijk na overmaking van f 2,40 portokosten, op postbank nr. 72 80 50 t.n.v. Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven (o.v.v. supplement).

Het 25 pagina's tellende *Literatuuroverzicht van Veldhoven* is nog verkrijgbaar voor vijf gulden bij de Openbare Bibliotheek en bij Boekhandel Verhagen b.v., in het City Centrum en aan de Provincialeweg 64 te Veldhoven en bij het Streekarchief Regio Eindhoven-Kempenland, rayondepot Oirschot.

Toezending van het Literatuuroverzicht van Veldhoven is mogelijk na overmaking van het verschuldigde bedrag, vermeerderd met f 3,20 verzendkosten, op bovenvermeld postbanknummer van de stichting (o.v.v. Literatuuroverzicht incl. suppl.).

VI. DE LUIDKLOKKEN IN DE ST. JAN VAN OERLE

door Jacq. F.C.M. Bijnen

Overall in ons land zijn torens, en in bijna alle torens hangen klokken. Zij laten hun bronzen stemmen klinken, die tot ver in de omtrek hoorbaar zijn. In de toren van de Oerlese St. Jan hangen twee klokken. Een derde, het zogenaamde angelusklokje, hangt in het kleine torentje boven de vieringsruimte van het kerkgebouw. Deze klokken zijn niet zo oud als men misschien zou vermoeden. Zij dateren uit 1950.

Klokken worden vóór het in gebruik nemen eerst gewijd. Op zondag 29 januari 1950 zijn de Oerlese klokken plechtig gebenediceerd (= het ontvangen van de priesterlijke zegen). Dit ritueel werd uitgevoerd door deken Van de Ven, bijgestaan door pastoor Bless.

TESTRAPPORT VAN DE DRIE OERLESE LUIDKLOKKEN febr. 1950			
	1	2	3
bovenoctaaf	$g^2 - 1$	best 0	$c^3 0$
kwint	$d^2 - 4$	$f^2 + 5$	$g^2 0$
terts	bes' 0	$des^2 - 2$	$es^2 - 3$
prime	$\overset{1}{g}$	bes' 0	$c^2 0$
onderoctaaf	$g - 1$	bes 0	cl + 1
duur van uitklinken in sec.	± 55	± 50	± 40
gietwerk van binnen	goed	goed	goed
gietwerk van buiten	goed	goed	goed
gewicht klok in Kg	712	427	298
gewicht klepel in Kg	28	16	12
diameter in cm	104	87	77,5
jaartal	1950	1950	1950

Het teken plus (+) of min (—) achter elke toon met daarop volgend cijfer wil zeggen: telkens zoveel zestiende van een halve toon hoger of lager dan normaal.

De grootste klok wordt ook gebruikt om de hele en halve uren van het torenuurwerk te slaan. Deze klok heeft het opschrift:

S. JOANNIS BAPTISTA
PROTEGE POPULUM TIBI DEVOTUM
OERLE 1950

(H. Joannes de Doper bescherm het u toegewijde volk)

De tweede klok draagt de tekst:

VENITE EXSULTEMUS DOMINO
OERLE 1950

(Komt laten wij jubelen voor de Heer)

Op het kleinste klokje lezen we:

ANNUNTIO VOBIS GAUDIUM MAGNUM
OERLE 1950

(Ik verkondig u een grote vreugde)

Dat deze klokken niet zo oud zijn vindt zijn oorzaak in de laatste wereldoorlog (1940-'45). Eind 1942 werden door de Duitse weermacht in het hele land de klokken gevorderd. Na omsmelting gebruikten zij het klokspijs om oorlogstuig van te gieten. Slechts als monument aangemerkte klokken waren hiervan uitgezonderd. Officieel kwam binnen de gemeente Veldhoven hiervoor geen enkele klok in aanmerking. Wel mocht binnen elke gemeente één klok blijven om te kunnen dienen als alarmklok. Voor de gemeente Veldhoven was een klok van de kerk van het dorp Veldhoven als alarmklok aangewezen.

Zo werden op 31 december 1942 de twee klokken uit de Oerlese toren gehaald en 2 januari daaropvolgend het angelusklokje. Hoe grondig deze inbeslagname door de bezetter was voorbereid, bleek toen drie dagen later ook nog de beide klokjes van het zusterklooster werden weggenomen. Tot de dag van ophaling, 13 januari 1943, stonden de vijf klokken onder de toren. Op die dag was er juist een uitvaart (Wilhelmus Schippers van Toterfout). Om kwart voor tien, even voor de aanvang van de mis, arriveerde de vrachtwagen. Wachten met opladen tot na de mis wilden de vervoerders niet; ongeveer 10.20 uur was de wagen geladen en vertrok hij naar de verzamelplaats in Tilburg.

Later, op 15 juli 1943, werd toch nog een klein klokje in de toren gehangen. Dit was door de Duitsers weggenomen van het klooster Sinte Catharinadal te Oosterhout. Het woog slechts 30 kilo, de diameter was 30 cm. Eind 1950 is dit klokje door het kerkbestuur, onder dankzegging, teruggestuurd aan de zusters te Oosterhout. De zusters van Oerle hebben het al die jaren zonder luidklok moeten doen; tot 15 oktober 1952. Toen werd een nieuw klokje in de kapeltoren gehangen nadat het was gedoopt en de naam Maria had gekregen.

De drie door de Duitsers meegenomen kerkklokken dateerden uit 1912. Volgens het "Register van gegoten en afgeleverde klokken" van de firma Petit en Fritsen te Aarle-Rixtel werden zij op 11 maart 1912 afgeleverd aan pastoor Suetens.

Opgencht 1672.

KLOKKENGIETERS

AARLE-RIXTEL (N-B)

c271bid2-ejrt'Vden ___ / 19//

Briefhoofd van de vermaarde klokkengieterij uit Aarle-Rixtel. In haar ruim 300-jarig bestaan heeft deze gieterij tenminste driemaal de klokken gegoten voor de Oerlese kerktoren(s).

Het klokkengieter is door de eeuwen heen steeds 'n ambachtelijk beroep gebleven. In de smeltoven wordt het benodigde klokspijs gedaan, een legering van 80% koper met minimaal 18% tin en maximaal 1% zink en 1% lood. De oven wordt aangemaakt en het klokspijs gesmolten en bij een temperatuur van circa 1100°C gegoten.

Vooraf in de jaren na de tweede-wereldoorlog is er een zeer bloeiende Nederlandse klokken-industrie ontstaan als gevolg van de Duitse klokkenroof over geheel het continent van Europa.

De grootste klok, 655 Kg, diameter 105 cm, had het opschrift:

S. JOANNES BAPTISTA PROTEGE POPULUM TIBI DEVOTUM 1912
(H. Joannes de Doper bescherm het u toegewijde volk)

De middelste, 309 Kg, 83 cm, droeg het opschrift:

S. WILHELMUS ASSISTAT ANTISTETI NOSTRO WILHELMO
CLERO ET FIDELIBUS CHARISSIMO 1912

(De H. Wilhelmus moge bijstaan onze bisschop Wilhelmus zeer geliefd bij geestelijkheid en gelovigen)

De kleinste klok, 190 Kg, 70 cm, tekst:

AUGUSTINE VOCA COMPELLE FIDELES INTRARE ECCLESIAM
(Augustinus: roep dringend de gelovigen op naar de kerk te komen!)

Op 14 maart 1912 waren deze klokken plechtig gedoopt door deken A. Damen, geassisteerd door de pastoors van Zeelst en Oerle. Als doopborgers traden op, M. Tielemans en kerkmeester Antonius van der Looij.

Toen in 1912 na het gereedkomen van de nieuwe kerk de oude toren werd gesloopt konden de twee daarin hangende klokken nauwkeurig worden geïnspecteerd. Eén klok vertoonde een grote scheur en dreigde vroeg of laat neer te storten. Volgens het keuringsrapport zou men, wilde men iets goeds van de klokken maken, deze moeten vergieten: desgewenst tot drie. Ook bleek dat de vermolmde eiken luidstoelen dienden te worden vervangen: het liefst door metalen. Zodat één persoon iedere klok gemakkelijk kon luiden: Ook de zwaarste waarvoor steeds drie man nodig was geweest. Het vergieten van beide klokken tot drie stuks zou 700 gulden gaan kosten, inclusief drie luidstoelen en -assen.

Deze twee, in 1912 vergoten klokken, dateerden op hun beurt weer uit 1755. De grootste had een gewicht van circa 800 Kg, de andere, tiendklok genaamd, woog circa 400 Kg. De tekst op de grote klok luidde:

DE H.R. (= heer) UIJBRAND VAN ITSMA QUARTIERSCHOUT EN
DIJKGRAFE VAN KEMPENLANT.

DE H.R. JAN WILLEM DANIEL DE JONGH STADHOUDER, JAN
COUWENBERGH PRESS. (= president schepen), GERIT VAN VLODROP,
WILLEM SCHIPPERS, PETER BOGERS, JAN VAN LOENHOUT,
SCHEPENEN EN JOHAN FREDERIK WIJSSENBURCH SECRETARIS.
ALEXIUS PETIT ME FUDIT (= goot mij) A ° 1755

De tiendklok droeg de tekst:

DE H.R. DE BACK, RENTM.(eester) DES QUARTIERS VAN
KEMP.(en)LANT EN OISSTERWIJCK.
ALEXIUS PETIT ME FUDIT A ° 1755

Ook zij waren indertijd gegoten uit het materiaal van hun twee voorgangers. De tekst en het jaartal, die ongetwijfeld op deze klokken hebben gestaan, zijn nergens genoteerd en ook niet meer te achterhalen. Zij waren tijdens het "smer-telijk afbranden" van kerk en toren, in de nacht van 9 op 10 mei 1754, "als tot niets gesmolten".

Noot: alle gegevens komen uit het Parochie-archief van de R.K. parochie Oerle.

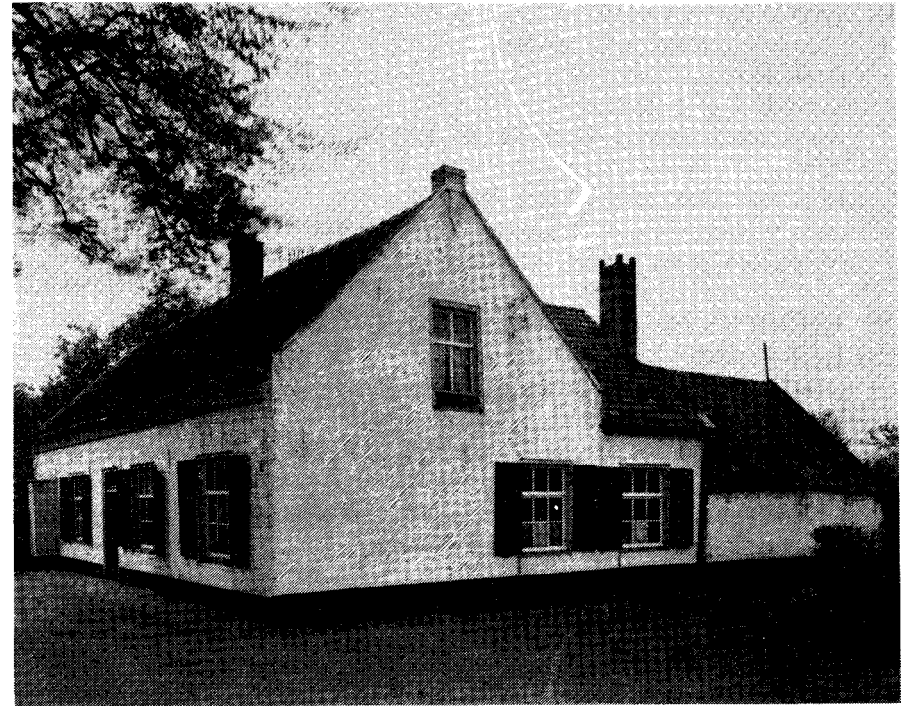
VII. HUIZEN EN HUN BEWONERS
TE OIRSCHOT VAN DE ZEVENTIENDE
TOT DE TWINTIGSTE EEUW

door C. Schollen

69. HUIS EN HOF "DEN HASPEL", DIRK VAN AMEYDENSTRAAT 8
(sectie F 4471)

De verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof vermelden als eigenaar respectievelijk bewoners de volgende personen:

- A. Mr. LAMBERT LAMBERTS VAN BOXTEL, kleermaker
(overl. 03.08.1693) 1640
"Huys en hof"
grootte: 10 royen
belast met: 1 gulden, 7 stuivers, 8 penningen
(verpondingsboek I, fol. 83B, O.A.A. 8397)
- B. PERIJNTJE LAENEN, WED. LAMBERT VAN BOXTEL 1693
omschrijving, grootte en aanslag als onder A
1693 splitsing in 2 percelen:
perceel 1 10.12.1693 verkoop aan:
Willemijn Peters van Dijck, wed. Jan Jacob Coppens
(half) huys en hof, grootte: 5 r. belast met: 13 st. 12 p.
dit perceel zie verder onder C
perceel 2 24.08.1696 verkoop aan:
Cornelis Adam van Spreeuwel
(half) huys en hof, grootte: 5 r. belast met: 13 st. 12 p.
dit perceel zie verder onder F
(verpondingsboek I, fol. 83B, 83C, O.R.A.O. inv. nr. 225, fol. 197)
- C. WILLEMIJN PETERS VAN DIJCK, WED. JAN JACOB COPPENS 1693
"Huys en hof"
grootte: 5 r. belast met: 13 st. 12 p.
(verpondingsboek I, fol. 83B, 83C)
- D. WILLEM PETERS VAN DE HAGELAAR 1696
(12.01.1696 gehuwd met Willemijn Peters van Dijck)
omschrijving, grootte en aanslag als onder C
22.09.1731 verkoop
(verpondingsboek I, fol. 83C, 11, fol. 88, O.R.A.O. inv. nr. 243, fol. 281)

Dirk van Ameydenstraat 8 "Den Haspel", situatie 1944.

- E. ANTONY ANDRIES SCHEPENS, Burgemeester 1731
HENDRICK ANDRIES SCHEPENS 1736
omschrijving, grootte en aanslag als onder C
1737 verkoop aan: Adriaen Joorden van Beers
zie verder onder H
(verpondingsboek II, fol. 28v, 88)
- F. CORNELIS ADAM VAN SPREEUWEL (vervolg perc. 2) 1696
(half) Huys en hof, grootte: 5 r. aanslag: 13 st. 12 p.
1732 verkoop
(verpondingsboek II, fol. 88v.)
- G. DE KINDEREN WILLEM VAN LIESHOUT 1732
omschrijving, grootte en aanslag als onder F
01.10.1736 verkoop aan: Adriaen Joorden van Beers
zie verder onder H
(verpondingsboek II, fol. 88v. O.R.A.O. inv. nr. 244, fol. 100)

- H. ADRIAEN JOORDEN VAN BEERS 1736
 "Huys en Hoff" in 2 percelen
 grootte: 10 r.
 aanslag: 1 g. 7 st. 8 p.
 (verpondingsboek 11, fol. 88v. III, fol. 121)
- I. PEETER ADRIAENS VAN BEERS 1754
 omschrijving, grootte en aanslag als onder H
 (verpondingsboek III, fol. 121, IV, fol. 88)
- J. HENRICUS EN JAN, KINDEREN PEETER ADRIAENS
 VAN BEERS 1778
 omschrijving, grootte en aanslag als onder H
 1803 verkoop
 (verpondingsboek IV, fol. 88. V, fol. 92. VI, fol. 93. O.R.A.O. inv. nr. 257, fol. 203)
- K. CHRISTIAAN ROGIERS VLEMMINX, schoenmaker 1803
 omschrijving, grootte en aanslag als onder H
 (verpondingsboek V, fol. 92. VI, fol. 93)
- Transport akte inv. nr. RA 257, fol. 203, geeft de volgende omschrijving van deze percelen:
 "Een huis bestaande uit 2 woningen en hof, grootte: 10 roeden, genaamd: 'DEN HASPEL' "
- De Kadastrale leggers van de gemeente Oirschot geven de volgende eigenaren:
- CRISTIAAN ROGIER VLEMMINX 1832
 sectie F 477: huis en erf grootte: 88 ellen
 sectie F 478: huis, schuur en erf grootte: 1 R, 06 ellen
 sectie F 479: tuin grootte: 2 R, 72 ellen
 1833 verkoop
 (artikel 749, volgnrs. 1, 2, 3.)
- L. ROGIER CHRISTIAAN VLEMMINX, houtzager 1833
 grootte en omschrijving als onder K
 (artikel 742, volgnrs. 4.5.6.)
- M. PETER VAN DE LAAK, winkelier 1834
 sectie F 477: huis en erf grootte: 88 E.
 sectie F 479: tuin grootte: 2 R, 72 E.
 sectie F 478: huis, schuur en erf grootte: 1 R, 06 E.

- 1835 bijbouw en schuur nu woning
 de nieuwe omschrijving van sectie F 478 is:
 sectie F 1917: huis en erf grootte: 80 E.
 sectie F 1918: huis en erf grootte: 26 E.
 verkoop 1841
 (artikel 872, volgnrs. 1, 2, 3, 4, 5,)
- N. ROGIER VLEMMINX, houtzager 1841
 sectie F 477: huis en erf grootte: 88 E.
 sectie F 479: tuin grootte: 2 R, 72 E.
 sectie F 1917: huis en erf grootte: 80 E.
 sectie F 1918: huis en erf grootte: 26 E.
 verkoop 1845
 (artikel 1062, volgnrs. 1, 2, 3, 4,)
- O. JOSEPHUS VAN HAAREN, bakker en koster 1845
 omschrijving en grootte als onder N
 (artikel 1284, volgnrs. 1, 2, 3, 4,)
- P. WILHELMUS HUBERTUS VAN HAAREN, rentmeester
 en bakker 1884
 (over 1.16.06.1925)
 HENRICA JOHANNA VAN HAAREN, (over 1.25.05.1902)
 JOHANNA PETRONELLA VAN HAAREN (over 1.06.12.1918)
 omschrijving en grootte als onder N
 1887 sloping, bijbouw en vereniging van:
 de sectie's F 477, F 479, F 1917, F 1918, en F 1980
 de nieuwe omschrijving als volgt:
 sectie F 2805: huis, stal en tuin grootte: 14 R, 96 E.
 (artikel 1284, volgnrs. 13.)
- Q. JOHANNA VAN DE GRAAF, WED. WILH.H.VAN HAAREN 1925
 (over 1.21.01.1952)
 JOSEPHUS WILHELMUS MARIA VAN HAAREN,
 minderjarig
 HENRICUS MARTINUS MARIA VAN HAAREN,
 minderjarig
 omschrijving en grootte als onder P
 1936 verbouwing, stichting bakkerij
 de nieuwe omschrijving als volgt:
 sectie F 2805: huis, stal, bakkerij en tuin grootte: 14 A, 96 CA.
 (artikel 1284, volgnr. 32)

- R. JOSEPHUS WILHELMUS MARIA VAN HAAREN, bakker
(overl. 17.04.1983) 1952
HENRICUS MARTINUS MARIA VAN HAAREN, bakker
omschrijving en grootte als Q
1956 verkoop aan de PNEM, 1 are voor bouw transformatiehuisje.
tevens een verbouwing.
de nieuwe omschrijving als volgt:
sectie F 4471: winkelhuis, bakkerij en stal grootte: 13 A, 96 CA.
(artikel 1284, volg. nrs. 33, 34, 35, 36.)
- S. HENRICUS MARTINUS MARIA VAN HAAREN 1983
WILHELMINA SOPHIA MARIA GERARDA HOBBELEN,
Wed. Josephus Wilhelmus Maria van Haaren.
sectie F 4471: woonhuis en tuin grootte: 13 A, 96 CA.
(artikel 1284, volg. nr. 36)

VIII. ARCHIEFOVERZICHT

STREEKARCHIEF REGIO EINDHOVEN-KEMPENLAND, RAYONDEPOT OIRSCHOT

Het Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland, rayondepot Oirschot beheert de archieven van de gemeenten Oirschot, Best en Veldhoven. Behalve de archieven van de gemeentelijke overheid, die cf. de Archiefwet bij het Streekarchief berusten, hebben ook verenigingen, bedrijven en particulieren hun archieven bij het streekarchief in bewaring gegeven. Voor vele van deze collecties geldt overigens een beperkte openbaarheid.

Hierna volgt een overzicht van de bij het rayondepot berustende archieven en collecties, met vermeldingen betreffende openbaarheid en de aanwezigheid van toegangen.

Degenen die onderzoek willen verrichten in de hier aanwezige archieven, kunnen terecht van maandag t/m donderdag van 8.30 u. - 17.00 u. en bovendien op dinsdagavond van 19.00 u. - 21.30 u.

In de maanden juli en augustus is er geen avondopenstelling. Adres: Torenstraat 1, Oirschot (tel. 04997-75245).

ALGEMEEN BESTUUR EN ADMINISTRATIE

Kwartier Kempenland, 16e-18e eeuw

Toegang: geen.

Nadere toegang: fiches.

Taak: in Oirschot resideerde de kwartierschout van Kempenland (en/of zijn stadhouder), die namens de hertog c.q. de Staten Generaal de leiding had over het kwartier en over zowel bestuur als rechtspraak in de plaatselijke besturen en schepenbanken van hertogsdorpen van Kempenland. Tot in de 18e eeuw was de secretaris van Oirschot tevens griffier van de kwartiersvergaderingen.

Literatuur: drs. J. Lijten, **De kwartierschouten van Kempenland/schouten van Oirschot en hun stadhouders**, in *Campinia* nrs. 84-85 (1992), blz. 5-20 en 40-48.

Vrij- en heerlijkheid Oirschot, 1300-1810

Toegang: fiches (inventaris in bewerking).

Taak: de vrij- en heerlijkheid Oirschot omvatte het grondgebied van de huidige gemeenten Oirschot en Best. De heerlijkheid was gesplitst: de hertog c.q. Staten Generaal en een plaatselijke heer deelden de heerlijke rechten. Het burgerlijk bestuur werd uitgeoefend door het corpus.

Literatuur: **Oog op Oirschot**, red. H.J.M. Mijland e.a., uitgever Stichting Gerard Goossens Fonds (Oirschot, 1991); **Campinia**, driemaandelijks periodiek van het Streekarchief, Rayondepot Oirschot.

Gemeentebestuur Oirschot, 1811-1932

Toegang: **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot** (voorlopig).

Nadere toegang: klapper op de notulen van de raadsvergaderingen.

Taak: tot 1819 (1821) behoorde ook Best tot de gemeente Oirschot.

N.B. Bevat tevens: levensmiddelenbedrijf; gemeentelijke electriciteitsbedrijf; woningbouwvereniging "Mijn Huis"; burgerlijke stand; bevolkingsregisters; commissie tot wering van schoolverzuim.

Gemeentebestuur Best, 1821-1946

Toegang: J.A.S.M. Suijkerbuijk, **Inventaris van de archieven van de gemeente Best** (Oirschot, 1986).

Nadere toegang: indices op bouw- en hinderwetvergunningen opgenomen in inventaris; generale index op bevolkingsregisters in bewerking.

Taak: bij **KB** van 17-08-1819 werd Best een zelfstandige gemeente, afgescheiden van Oirschot. Feitelijk is de gemeente per 1-1-1821 als zelfstandige gemeente gaan functioneren.

N.B. Bevat tevens: burgerlijk armbestuur; huurcommissie Best; commandant van de rustende schutterij; burgerlijke stand; bevolkingsregisters; kadastrale kaarten. Literatuur: diverse artikelen in Campinia, uitgave van het Streekarchief, Rayondepot Oirschot.

Gemeentebestuur Best, 1947-1956

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: **P.H.** van Heugten, **Inventaris van het archief van de gemeente Best 1947-1956**, met plaatsingslijst op latere aanvulling (Best, 1984).

Taak: m.i.v. 1947 werd op de gemeentesecretarie van Best de code VNG ingevoerd.

Dorpsbestuur Veldhoven, 1696-1810

Toegang: inventaris in bewerking.

Taak: de in één schepenbank verenigde dorpen Veldhoven, Meerveldhoven, Zeelst en Blaarthem, voerden op bestuurlijk gebied een eigen administratie. In belangrijke aangelegenheden kwamen afgevaardigden van alle dorpen in één vergadering bijeen.

N.B. Bevat tevens: Tafel van de H. Geest.

Dorpsbestuur Meerveldhoven, 1702-1810

Toegang: inventaris in bewerking.

N.B. Bevat tevens: Tafel van de H. Geest.

Gemeentebestuur Veldhoven-Meerveldhoven, 1811-1921

Toegang: inventaris in bewerking.

Nadere toegang: klappers op raadsnotulen, bouwvergunningen en hinderwetvergunningen.

Taak: in 1811 werden de dorpen Veldhoven en Meerveldhoven samengevoegd tot de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven.

N.B. Bevat tevens: burgerlijk armbestuur Veldhoven; burgerlijk armbestuur Meerveldhoven; levensmiddelenbedrijf; burgerlijke stand; bevolkingsregisters; kadastrale kaarten.

Dorpsbestuur Oerle, 1435-1810

Toegang: inventaris in bewerking.

N.B. Bevat tevens: Tafel van de H. Geest. Deels te raadplegen d.m.v. microfiches.

Gemeentebestuur Oerle, 1811-1921

Toegang: inventaris in bewerking.

Nadere toegang: klappers op raadsnotulen, bouwvergunningen en hinderwetvergunningen.

N.B. Bevat tevens: landbouwcommissie Oerle; burgerlijk armbestuur; burgerlijke stand; bevolkingsregisters; kadastrale kaarten.

Dorpsbestuur Zeelst, 1696-1810

Toegang: inventaris in bewerking.

N.B. Bevat tevens: Tafel van de H. Geest.

Gemeentebestuur Zeelst, 1811-1921

Toegang: inventaris in bewerking.

Nadere toegang: klappers op raadsnotulen, bouwvergunningen en hinderwetvergunningen.

N.B. Bevat tevens: burgerlijk armbestuur; burgerlijke stand; bevolkingsregisters; kadastrale kaarten.

Gemeentebestuur Veldhoven c.a., 1921-1945

Toegang: inventaris in bewerking.

Taak: per 1 mei 1921 werden de gemeenten Oerle, Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven verenigd tot de gemeente Veldhoven.

N.B. Bevat tevens: burgerlijk armbestuur in de gemeente Veldhoven; gemeentelijk electriciteitsbedrijf; bevolkingsregisters.

Collectie RKSP, Oirschot, 1934-1938

Toegang: geen.

N.B. De collectie omvat vnl. documentatieve bescheiden van enkele statenkringen van de partij.

Fractie Partij van de Arbeid in de agglomeratie Eindhoven, 1976-1986

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. De archivalia zijn afkomstig van E.A. van Hinte, oud-secretaris van de fractie.

K.V.P., Oirschot, ca. 1970 - ca. 1980

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Het archief betreft bescheiden van het bestuur van de **K.V.P.**, afdeling Oirschot.

BEVOLKING

Collectie doop-, trouw- en begraafregisters

Openbaarheid: alle registers zijn in fotokopie in de studiezaal te raadplegen.

Toegang: H. Mijland, Inventaris van de doop-, trouw- en begraafregisters van Oirschot, Best en Veldhoven (Oirschot, 1988).

Nadere toegang: klappers op nagenoeg alle registers.

Best	RK (doop, huwelijk, overlijden), 1612-1909 (NH, dtb: zie Oirschot) (schepenbank, dtb: zie Oirschot) gequalificeerde (overlijden), 1806-1810
Meerveldhoven	RK (par. Meerveldhoven-Zeelst, doop, huwelijk, overlijden), 1666-1810 RK (doop, huwelijk, overlijden), 1859-1977 NH (overlijden, dtb: zie ook Oerle), 1711-1810 (schepenbank, dtb: zie Oerle)
Oerle	RK (doop, huwelijk, overlijden), 1673-1944 NH (gem. Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, doop, huwelijk, overlijden, lidm.), 1649-1810 schepenbank Oerle-Meerveldhoven (huwelijk, overlijden), 1685-1809
Oirschot	RK (doop, huwelijk, overlijden), 1583-1810 NH (gem. Oirschot-Best, v.a. 1804 ook Oost-, West- en Middelbeers, doop, huwelijk, overlijden lidm.), 1651-1811 Isr. gem. (doop, overlijden), 1768-1810 schepenbank Oirschot-Best (huwelijk, overlijden), 1650-1810 gequalificeerde (overlijden), 1806-1810
Oost-, West- en NH Middelbeers	(huwelijk lidm., dtb: zie ook Oirschot), 1722-1804
Veldhoven	RK (doop, huwelijk), 1629-1826 NH (gem. Veldhoven-Blaarthem-Gestel, v.a. 1803 ook met Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst), 1751-1859 schepenbank Veldhoven-Zeelst-Blaarthem (huwelijk, overlijden), 1653-1810
Wintelre	(NH, dtb: zie Veldhoven en Oerle)
Zeelst	RK (doop, huwelijk, dtb: zie ook Meerveldhoven), 1622-1825 NH (doop, huwelijk, overlijden lidm., dtb: zie ook Veldhoven en Oerle), 1649-1804 schepenbank (overlijden, dtb: zie ook Veldhoven), 1724, 1763 gequalificeerde (overlijden), 1806-1810

Registers van de burgerlijke stand

Toegang: geen.

Nadere toegang: tienjarige tafels.

N.B. De registers van de burgerlijke stand vormen een onderdeel van de archieven van de resp. gemeenten en zijn of worden in de inventarissen van de archieven van die gemeenten opgenomen.

Alle registers zijn enkel d.m.v. microfiches te raadplegen.

Best	geb 1821-1900 huw 1821-1910 ovl 1821-1930
	N.B. tot 1821 behoorde Best bij de gemeente Oirschot
Oerle	gho 1811-1820 geb 1821-1921 huw 1821-1921 ovl 1821-1921
Oirschot	gho 1811-1812 geb 1813-1902 huw 1813-1902 ovl 1813-1902
Veldhoven-Meerveldhoven	gho 1811-1812 geb 1813-1921 huw 1813-1921 ovl 1813-1921
Zeelst	gho 1811-1812 geb 1813-1921 huw 1813-1921 ovl 1813-1921

Bevolkingsregisters, Oirschot, 1810-1936

Toegang: generale klapper op alle registers.

N.B. De registers zijn d.m.v. microfiches te raadplegen.

Bevolkingsregisters, Best, 1821-1939

Toegang: de periode 1870-1905 met register.

Nadere toegang: generale klapper in bewerking.

N.B. De registers zijn d.m.v. microfiches te raadplegen.

Bevolkingsregisters, Veldhoven-Meerveldhoven, 1830-1930

Toegang: klapper op gezinshoofden.

N.B. Na de vereniging in 1921 zijn de oorspronkelijke registers van de drie voormalige gemeenten tot 1930 aangehouden. De registers zijn d.m.v. microfiches te raadplegen.

Bevolkingsregisters, Zeelst, 1830-1930

Toegang: klapper op gezinshoofden.

N.B. Na de vereniging in 1921 van de gemeenten Zeelst, Oerle en Veldhoven-Meerveldhoven tot Veldhoven, werden de oorspronkelijke registers van de voormalige gemeenten tot 1930 aangehouden. De registers zijn d.m.v. microfiches te raadplegen.

Bevolkingsregisters, Oerle, 1830-1930

Toegang: klapper op gezinshoofden.

N.B. Na de vereniging in 1921 van de gemeenten Veldhoven-Meerveldhoven, Zeelst en Oerle tot Veldhoven, werden de oorspronkelijke registers nog tot 1930 aangehouden. De registers zijn d.m.v. microfiches te raadplegen.

JUSTITIE, OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID*Schepenbank Oirschot-Best, 1463-1811*

Toegang: inventaris in bewerking.

Nadere toegang: indices op diverse protocollen van de vrijwillige rechtspraak. Taak: de schepenbank behandelde zowel civiele als criminele zaken. In criminele zaken had de bank bevoegdheid om de doodstraf uit te spreken (hogere jurisdictie).

Schepenbank Veldhoven-Zeelst-Blaarthem, 1614-1810

Toegang: **Inventaris Rijksarchief in Noord-Brabant** (1915).

Nadere toegang: indices op diverse protocollen.

N.B. Vanaf 1560 vormden Veldhoven, Zeelst en Blaarthem één schepenbank, voordien ressorteerden deze plaatsen onder de bank van Oerle.

Schepenbank Oerle-Meerveldhoven, 1509-1811

Toegang: D.C.J. Mijnsen, **Inventaris van de schepenbank Oerle-Meerveldhoven, Rijksarchief in Noord-Brabant** (1927).

N.B. Tot 1560 behoorden Oerle, Vessem, Wintelre, Knegsel, Veldhoven, Meerveldhoven, Zeelst en Blaarthem tot de schepenbank van Oerle. Daarna vormden Oerle en Meerveldhoven één bank. Het archief is materieel in zeer slechte staat en enkel d.m.v. microfiches te raadplegen.

Archief van de schout c.q. burgemeester als ambtenaar van het Openbaar Ministerie, Oirschot, 1821-1930

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot**.

Taak: de schout (vanaf 1825 burgemeester) van Oirschot was ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht Oirschot (voorheen vrederecht).

DEFENSIE*Commandant van de rustende schutterij, 1832-1859*

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Best**.

Taak: in de periode 1832-1844 was de secretaris van Best kapitein van de 2e compagnie van het le bataljon van de 3e afdeling van de rustende schutterij. In deze compagnie waren opgenomen de schutters van de gemeenten Best, Oirschot, Son en Breugel.

NOTARIAAT*Archieven van notarissen, Oirschot, 1556-1905*

Toegang: J.A. ten Cate, **Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant** ('s-Gravenhage, 1957) en plaatsingslijst vanaf 1842.

Nadere toegang: repertoires (gedeeltelijk).

Archieven van notarissen, Best, 1613-1646

Toegang: J.A. ten Cate, **Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant** ('s-Gravenhage, 1957).

Archieven van notarissen, Veldhoven, 1651-1905

Toegang: J.A. ten Cate, **Inventaris van de notariële archieven in Noord-Brabant** ('s-Gravenhage, 1957) en plaatsingslijst vanaf 1842.

Nadere toegang: repertoires (gedeeltelijk).

Literatuur: J. Bijnen en J. Lijten, **Het notariaat in Veldhoven**, Veldhoven, 1992.

OPENBARE WERKEN, PLANOLOGIE, HUISVESTING*Vereniging tot behartiging van Oirschots Verkeersbelangen, 1911-1917*

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de vereniging stelde zich ten doel om verbetering te bewerkstelligen in de toestand van wegen en voetpaden en om Oirschot aangesloten te krijgen aan het spoorwegnet.

Dienst Gemeentewerken, Veldhoven, 1953-1970

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: A.H.L. Geeraths, **Inventaris van het archief van de Dienst Gemeentewerken Veldhoven** (Veldhoven, 1986).

N.B. Archief berust bij gemeente Veldhoven.

Taak: in 1953 werd de dienst Gemeentewerken ingesteld als afzonderlijke tak van dienst, met als taken o.a. bouw- en woningtoezicht, cultuurtechniek en ruimtelijke ordening.

Woningbouwvereniging Best, 1918-1952

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de vereniging had zich ten doel gesteld de volkshuisvesting in de gemeente te verbeteren.

Woningbouwvereniging "Mijn Huis", Oirschot, 1919-1932

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot**.

Taak: de vereniging streefde een verbetering van de volkshuisvesting na o.m. door het stichten en verhuren van woningen.

Huurcommissie Best, 1918-1921

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Best**.

Taak: de commissie beoordeelde de hoogte van de huren van woningen en deed uitspraken in geschillen tussen huurders en verhuurders.

SOCIALE ZORG EN VERZEKERINGSWEZEN

Tafel van de H. Geest, Oirschot, 1380-1810

Toegang: voorlopige inventaris.

N.B. Bevat tevens: o.a. charters.

Taak: de tafel van H. Geest (Armentafel) had de zorg voor de bedeling van de armen. Uit giften en de opbrengsten van verworven bezittingen werd aan de armen ondersteuning verleend, financieel of in natura.

Tafel van de H. Geest, Veldhoven, 1517-1813

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven; in bewerking.

Tafel van de H. Geest, Zeelst, 1668-1819

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven; in bewerking.

Tafel van de H. Geest, Oerle, 1594-1825

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven; in bewerking.

N.B. enkel te raadplegen d.m.v. microfiches.

Tafel van de H. Geest, Meerveldhoven, 1738-1797

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven; in bewerking.

St. Joris gasthuis, Oirschot

Toegang: inventaris in bewerking.

N.B. Archivalia afkomstig uit het archief van de Vrij- en heerlijkheid Oirschot en uit het archief van de parochie St. Petrus-banden.

Taak: doel bij de stichting in 1333 was het gratis onderdak bieden aan pelgrims op doorreis; later is het gebouwd door de heren van Oirschot als herenhuis gebruikt. Na de franse tijd is het gebouw overgenomen door het armbestuur en ingericht ter verzorging van bejaarden.

Literatuur: J.P.J. Lijten, Het St. Jorisgasthuis tienmaal bejaard (z.p., 1983).

Liefdadig gesticht van Wilhelmus van Overdijk, Oirschot, 1857-1987

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: het testament van W. van Overdijk d.d. 6-4-1857 bepaalde dat behoeftige naaste familieleden ondersteund moesten worden, o.a. door gratis huisvesting. Drie woningen in de Gasthuisstraat waren hiervoor bestemd. In 1987 is de stichting opgeheven.

Archieven van fundaties, Oirschot en Best

Toegang: fiches.

Taak: diverse welgestelde personen in Oirschot en Best bepaalden bij testamentaire beschikking dat (een deel van) hun bezittingen na hun dood ten goede

moesten komen aan de armen, in het bijzonder aan behoeftige familieleden van de testateur. Dit hield o.a. in dat zij geldelijk ondersteund konden worden, in speciaal voor hen bestemde woningen gehuisvest konden worden, maar ook werden er studiebeurzen verleend. Het beheer van de goederen werd gevoerd door een rentmeester. De taken van de fundaties werden gaandeweg door de armbesturen uitgeoefend en in de vijftiger jaren door de gemeentelijke sociale instellingen overgenomen.

Dirk van Armeijden, gasthuis, Oirschot, (1607) - 1956.

Jan Daems van Nuenen, gasthuis, Oirschot, (1613) - 1954.

Jan van Merode, fundatie, Oirschot, (1610) - 1943.

Gijsbert Vlemmincx, fundatie, Oirschot, (1532) - 1813.

Hendrik Verbeek, fundatie, Oirschot, (1622) - 1945.

Amelrijck Booth, fundatie, Oirschot en Best, (1471) - 1960.

Laurens van der Aa, fundatie, Best, 1775 - 1955.

Hendrik Janse van de Ven, fundatie, Best, 1741 - 1955.

Jan Adriaan van den Bosch, fundatie, Best, 1869 - 1955.

Adriaan van Ham, fundatie, Best, 1798 - 1897.

Hendrik en Catalijn Kemps, fundatie, Best, 1752 - 1958.

Burgerlijk Armbestuur, Oirschot, 1812-1932

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot.

Nadere toegang: fiches.

Taak: het armbestuur had, als opvolger van de Tafel van H. Geest, de zorg voor de ondersteuning van de armen in de gemeente.

Burgerlijk Armbestuur, Best, 1821-1946

Toegang: opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Best.

Burgerlijk Armbestuur, Veldhoven, 1819-1944

Toegang: onderdeel van de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, in bewerking.

Taak: per 1-1-1933 zijn de armbesturen van de voormalige gemeenten Oerle, Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven samengevoegd tot het Algemeen Armbestuur Veldhoven, dat de armenzorg voor de gehele gemeente op zich nam.

Burgerlijk armbestuur, Meerveldhoven, 1828-1920

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, in bewerking.

Burgerlijk armbestuur, Zeelst, 1826-1919

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, in bewerking.

Burgerlijk armbestuur, Oerle, 1826-1921

Toegang: wordt opgenomen in de Inventaris van de archieven van de gemeente Oerle, in bewerking.

Vereniging tot wering van bedelarij, Oirschot, 1856-1957

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de vereniging was een voortzetting van de in 1851 opgerichte Vincentiusvereniging (vanaf 1856) en zorgde voor voeding en kleding van de minst bedeeden. Zij beheerde o.a. tevens een spinnerij en weverij waarin werklozen te werk gesteld werden.

Mariavereniging tot bestrijding van drankmisbruik, Oirschot, 1907-1932

Toegang: onderdeel van het archief van de parochie St. Petrus-banden.

Taak: in de strijd tegen het drankmisbruik werd in 1907 een Mariavereniging voor vrouwen opgericht. De vereniging gaf voorlichting en voerde propaganda tegen het gebruik van alcoholische dranken.

Adj. inspecteur voor de Werkverschaffing in Noord-Brabant, midden gedeelte, regio, 1931-1933

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de inspecteur adviseerde inzake werkverschaffingsprojecten en subsidiëring daarvan. Hij beoordeelde aanvragen van gemeenten en hield algemeen toezicht. In deze periode werd de functie uitgeoefend door A.J. van Hooff, burgemeester van Veldhoven.

Stichting Open Bejaardenwerk Oirschot-Son, Oirschot, 1980-1989

Niet openbaar.

Toegang: geen.

Taak: de stichting (opgericht in 1968) tracht het welzijn van ouderen te bevorderen, opdat ze zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren.

Gemeentelijke Sociale Dienst, Best, 1954-1978

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de gemeentelijke sociale dienst, als opvolger van de dienst voor maatschappelijk hulpbetoon, droeg zorg voor de uitvoering van de diverse sociale wetten.

R.K. Interparochiaal Charitatief Centrum, Oirschot, 1954-1972

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Taak: het centrum beoogde de bestaande organisaties op sociaal charitatief gebied in Oirschot te stimuleren en het werk te coördineren. In 1971 werd het centrum opgeheven.

ONDERWIJS EN WETENSCHAP

Schoolopziener in het Ve district van Noord-Brabant, regio, 1817-1826

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: het toezicht op het (lager) onderwijs werd uitgeoefend door schoolopzitters. Zij rapporteerden over de toestand van de scholen, namen examens af van onderwijzers en waren lid van de commissies van onderwijs.

Stichting Onderwijs St. Odulphus, voorheen R.K. Schoolvereniging, Best, 1918-1987

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: inventaris en plaatsingslijst van latere aanwinst.

Taak: in 1918 werd in de St. Odulphusparochie de R.K. Schoolvereniging opgericht met als doel het R.K. bijzonder onderwijs in Best te bevorderen, o.a. door stichting van scholen. Na verloop van tijd ressorteerden onder de vereniging de volgende scholen: Bernardusschool, Antoniuschool, Gerardusschool, en de kleuterscholen Aarle en de Schutsboom. In 1972 ging de vereniging op in de Stichting Onderwijs St. Odulphus.

Stichting R.K. Onderwijs Wilhelminadorp-Naastenbest, voorheen Stichting R.K. schoolbestuur parochie H. Antonius van Padua, Best, 1962-1983

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: doel van de stichting was het onderwijs in de parochie te bevorderen door het stichten van scholen. De onder de stichting ressorterende scholen zijn: Theresiaschool, Maria school, Heydonk en de kleuterscholen Anna en Jozef, Pius X, Klumpenhorst en Sprinkheester.

Maatschappij tot nut van het algemeen, Best, 1966-1981

Niet openbaar.

Toegang: geen.

Taak: het in 1966 in Best opgerichte departement van de maatschappij heeft als doelstelling om onafhankelijk van enige kerkelijke of staatkundige partij het 'algemeen volksgeluk' te bevorderen, o.a. door het geven van onderwijs. Onder de Bestse departement ressorteren een tweetal basisscholen: de Schakel en de Zevensprong.

Vormingscentrum Best e. o., Best, 1954-1978

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: inventaris.

N.B. Bevat tevens: Stichting Levensschool Best, R.K. Stichting ter verzorging van Mater Amabilisscholen, V.J.V.

Taak: het centrum verzorgt cursussen en aanvullende onderwijs aan (werkende) jongeren. De in 1975 opgerichte stichting Vormingscentrum voor Best e.o. was de opvolger van de Stichting Levensschool voor Best e.o. Tot de stichting trad ook toe de Mater Amabilisschool (waartoe ook het Vormingscentrum Jong Volwassenen behoorde). In 1978 werd de stichting opgeheven en werden alle cursussen gebundeld in het Vormingscentrum 'De Wig'.

Commissie tot wering van schoolverzuim, Oirschot, 1901-1936

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot**.

CULTUUR, RECREATIE EN EVENEMENTEN

Vereniging "De Samenwerking", Best, 1945-1950

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de vereniging had zich ten doel gesteld om het culturele peil in Best te verhogen, d.m.v. het streven naar samenwerking van de diverse verenigingen. Het bestuur was samengesteld uit vertegenwoordigers van de aangesloten verenigingen.

Kruysenstichting, Oirschot, 1973-1975

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Taak: het doel van de stichting is het organiseren van culturele evenementen in Oirschot. De stichting is vernoemd naar de schilder Jan Kruysen.

Stichting V. V. V. Oirschot, 1955-1980

Openbaarheid beperkt.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de stichting stelt zich ten doel het propageren van het recreatieve aspect van de gemeente en het geven van voorlichting aan toeristen.

Archief van de archiefdienst, Oirschot, 1961-heden

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de archiefdienst zorgt voor een goede bewaring van de archieven van Oirschot, Best en Veldhoven, cf. de daarvoor geldende instructies.

N.B. In 1982 ging het Streekarchivariaat Noord-Kempenland (gevestigd in Oirschot, opgericht op 1 november 1961) op in het Streekarchief Zuid-oost Brabant met vestigingen in Eindhoven en Oirschot. In 1989 werd het Streekarchief onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Regio Eindhoven-Kempenland.

Commissie Archiefterminologie, 1977-1982

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de VAN stelde in 1977 een Cie. Archiefterminologie in, met de opdracht een nieuwe lijst van archief termen samen te stellen te gebruiken bij het beschrijven van archiefbescheiden. **H.J.M** Mijland, rayonarchbi aris, was secretaris van deze commissie.

Literatuur: Lexicon van Nederlandse Archief termen, uitg. Stichting Archief Publikaties ('s-Gravenhage, 1983).

Heemkundekring 'Heerlijkheid Oirschot', Oirschot, 1951-1981

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen

Taak: De heemkundekring tracht brede belangstelling te wekken voor de geschiedenis van eigen streek en volk. Zij stimuleert onderzoek van alles wat onder het begrip heemkunde valt.

Nieuw Oirschots Toneel, voorheen toneelvereniging Sancta Maria, Oirschot, 1954-1973

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: enkele leden van de voetbalvereniging 'Oirschot Vooruit' richtten in **1954** de toneelvereniging 'Sancta Maria' op. Naast diverse toneelstukken werden een aantal groots opgezette openlucht-spelen opgevoerd. In 1970 werd de naam gewijzigd in 'Nieuw Oirschots Toneel'. Vanwege de verminderde belangstelling werd de vereniging in 1973 opgeheven.

Harmonie Arti et Amicitiae, Oirschot, 1850-1985

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. Bevat tevens: fotoverzameling, corporele objecten: medailles.

Harmonie "de Eendracht", Best, 1845-1914

Toegang: plaatsingslijst.

Oirschotse Rijvereniging, Oirschot, 20e eeuw

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de vereniging heeft als doelstelling het bevorderen van de ruitersport. Zij organiseert regelmatig concoursen en de leden nemen deel aan concoursen elders.

Coördinatie Comité Oirschot 1500, Oirschot, 1978-1980

Niet openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Bevat tevens: dia- en fotocollectie.

Taak: het comité had zich belast met organisatie en coördinatie van de festiviteiten in het kader van 1500 jaar Oirschot en 500 jaar St. Petruskerk, gevierd in 1980.

Literatuur: J.P.J. Lijten, **Het Oer-oude Oirschot** (Oirschot, 1980)

Stichting Gerard Goossens Fonds, Oirschot, 1989-heden

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de stichting heeft zich ten doel gesteld het uitgeven of helpen bij het uitgeven van publikaties over de geschiedenis van Oirschot en het verrichten of doen verrichten van onderzoek voor dat doel. De eerste uitgave van de stichting was Oog op Oirschot (1991).

Literatuur: **Oog op Oirschot**, red. H.J.M. Mijland e.a., uitgave SGGF (Oirschot, 1991).

Redactie Best in oorlogstijd, Best, 1978-1982

Niet openbaar.

Toegang: geen.

Taak: in 1982 verscheen het boek 'Best in Oorlogstijd' door Aad Jongbloed. De collectie bevat de bronnen, interviews, concepten en redactieverslagen.

Katholieke Jongeren uit de Middengroepen, afd. Oirschot, voorheen Katholieke Jonge Middenstandsvereniging, Oirschot, 1955-1969

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Taak: de KJM was een gezelligheidsvereniging voor jongeren. Allerlei activiteiten zoals sportwedstrijden, excursies, feestavonden e.d. werden georganiseerd.

Katholieke Jongeren uit de Middengroepen, afd. Best, voorheen Katholieke Jonge Middenstandsvereniging, Best, 1959-1969

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Taak: de KJM was een gezelligheidsvereniging voor jongeren. Allerlei activiteiten zoals sportwedstrijden, excursies, feestavonden e.d. worden georganiseerd.

Persoonlijk archief W.C.M. van Nuenen, als bestuurslid van het Comité Organisatie Karnaval, resp. Stichting Organisatie Karnaval, Veldhoven, 1966-1972

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: het comité is gevormd om de samenwerking tussen de verschillende carnavalsverenigingen te bevorderen en om gezamenlijk activiteiten te organiseren.

'Veldhoven viert Vijftig', 1970-1971

Werkgroep opgericht t.g.v. het 50-jarig bestaan van de gemeente Veldhoven in 1971.

ECONOMISCH LEVEN

Levensmiddelenbedrijf, Oirschot, 1916-1921

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot**.

Taak: het levensmiddelenbedrijf zorgde in de crisistijd rond de Eerste Wereldoorlog voor de distributie van levensmiddelen.

Levensmiddelenbedrijf, Veldhoven-Meerveldhoven, 1916-1919

Toegang: onderdeel van de **Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven**, in bewerking.

Taak: zie Oirschot.

Levensmiddelenbedrijf, Zeelst, 1916-1919

Toegang: onderdeel van de **Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven**, inventaris in bewerking.

Taak: zie Oirschot.

Gemeentelijke distributiedienst (Levensmiddelenbedrijf), Oerle, 1917-1920

Toegang: wordt opgenomen in de **Inventaris van het archief van de gemeente Oerle**, in bewerking.

Taak: zie Oirschot.

Steenfabriek De Leeuwerik, Best, 1904-1987

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst (fiches).

Bierbrouwerij De Kroon, Oirschot, 1873-1980

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Nederlandse Kamgaren Weverij (EnKaWe), Veldhoven, 1965-1980

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N. V. Koninklijke Weverij Van Dijk, Eindhoven, 1923-1968

Toegang: geen.

Textiel fabriek Van Lippen en Louwers, textiel fabriek te Meerveldhoven, 1929-1945

Toegang: plaatsingslijst.

N. V. Van Oerle's Damast en Linnenweverij, Boxtel, 1963

Toegang: geen.

N. V. Weverijen G. Kerssemakers, Linnen- en damastweverij, Eindhoven, 1956-1959

Toegang: geen.

Eindhovense fabrikantenkring, Eindhoven, 1954-1959

Toegang: geen.

Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf, Oirschot, 1913-1927

Toegang: opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Oirschot**.

Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf, Veldhoven, 1924-1926

Toegang: wordt opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven**, in bewerking.

Taak: het GEB was per 1-9-1921 een zelfstandig bedrijf dat de electriciteitsvoorziening in Veldhoven exploiteerde. In 1926 is het bedrijf door de PNEM overgenomen.

Fa. H. Swinkels, handel in ijzerwaren, Best, 1913-1961

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

LANDBOUW EN VISSERIJ

Landbouwcommissie, Oerle, 1918-1919

Toegang: wordt opgenomen in de **Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven**, in bewerking.

Cobperatieve Roomboterfabriek 'De Volharding', Oirschot, 1896-1911

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: in de buurtschap Straten werd in 1896 de fabriek opgericht, met als doel om boter te produceren en op gemeenschappelijke rekening van de leden te verkopen. De aangesloten leden waren verplicht hun melk aan de fabriek te leveren.

Cobperatieve Stoomzuivelfabriek 'St. Odulphus', Oirschot, 1911-1943

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: de in 1911 opgerichte vereniging had als doel om door het exploiteren vaneen stoomzuivelfabriek zuivelproducten te bereiden en te verkopen. In 1977 werd de fabriek gesloten.

Literatuur: zie Oog op Oirschot, uitg. SGGF (Oirschot, 1991).

Vereniging tot exploitatie van diepvrieskluizen, Oirschot, 1959-1974

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Taak: ten behoeve van de leden van de vereniging werden op een drietal locaties diepvrieskluizen geëxploiteerd. De in 1959 opgerichte vereniging werd in 1974 opgeheven.

RELIGIE

Kapittel van Oirschot, Oirschot, 1336-1818

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. Een deel van het archief berust bij het Rijksarchief in Noord-Brabant. Taak: naast de zielzorg, hadden de kannuniken, verbonden aan het kapittel van St. Petrus, taken op het gebied van het onderwijs en armenzorg.

Parochie St. Petrus-banden, Oirschot, 1581-1960

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: Inventaris van een gedeelte van het archief. Definitieve versie in bewerking.

Nadere toegang: klapper op de kerkrekeningen van St. Petruskerk, Mariakerk en Odulphuskerk (Best), 1581-1785.

N.B. Bevat tevens: Vereniging tot wering van bedelarij; Mariavereniging tot bestrijding van drankmisbruik.

R.K. parochie St. Odulphus, (schaduwarchief), Best, 1801-1928

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. Originalia berusten bij parochie Best.

Nederlands Hervormde gemeente Oirschot, Best en de Beerzen, 1717-1979

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: inventaris en plaatsingslijst van de latere aanwinsten.

Taak: in 1633 werd in Oirschot de eerste predikant benoemd. Sinds 1648 had de protestantse gemeente de St. Pieterskerk in gebruik, vanaf 1800 de Maria-kerk. In 1804 werd de gemeente uitgebreid met Oost-, West- en Middelbeers.

Nederlands Hervormde gemeente Oerle-Meerveldhoven-Wintelre-Zeelst, (schaduwarchief), 1652-1811

Toegang: geen.

Reformatorische Kerkengemeenschap Veldhoven, 1648-1939

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. In 1973 gingen de gereformeerde en hervormde gemeenten samen op in de reformatorische kerkengemeenschap.

BEELD EN GELUID

Collectie prenten en kaarten, 17e - 20e eeuw

Collectie films en video

Dia-collectie, Oirschot en Veldhoven

Collectie foto's, Oirschot, Veldhoven en Best, ca. 1900 - heden

Toegang: plaatsingslijst en rubrieksgewijze ordening.

N.B. De collectie is afkomstig van de gemeenten en van diverse particulieren.

BIBLIOTHEEK

De historische handbibliotheek telt ca. 3500 titels. De nadruk ligt vooral op de Kempische en Brabantse geschiedenis.

DOCUMENTAIRE VERZAMELINGEN EN COLLECTIES

Collectie Schaduwarchivalia

Toegang: geen.

N.B. Uit diverse elders berustende archieven zijn fotokopieën gemaakt van archivalia die betrekking hebben op Oirschot, Best en/of Veldhoven.

Betreft: Archief van de Raad van State (A.R.A. Den Haag); Archief fam. Van Merode (A.R.A. Brussel); Cijnsregisters Oerle en Oirschot (A.R.A. Brussel); Archief abdij Postel (oorkonden m.b.t. Veldhoven); Archief St. Petrus-parochie.

De Ploeg, Best, 1920-1927

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Fotokopieën.

Taak: op 13 mei 1920 werd in Best De Ploeg geopend, een bureau van de 'Socialistische Gemeenschap' met o.a. als doel om de communistische ideeën in Brabant te propageren.

Documentatie Tweede Wereldoorlog, Oirschot, 1940 - heden

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Originelen en fotokopieën.

Documentatiecollectie

Toegang: plaatsingslijst.

Betreft: de collectie bevat documentatieve bescheiden over allerhande onderwerpen, bijzondere gebeurtenissen e.d.

Collectie Bogmans, Oirschot, 19e eeuw

Toegang: geen.

Nadere toegang: fiches.

Betreft: een aantal familiepapieren, afkomstig van mej. Antonia Bogmans (+ 1987).

Collectie A.B. van Croonenburg, genealoog

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. A.B. van Croonenburg (+ 1985) bestudeerde en publiceerde over de (Oirschotse) familie Van Cronenburg en vele aanverwante geslachten.

Collectie F. van Ernst, Oirschot

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Betreft: voornamelijk archivalia (in origineel en kopie) uit en m.b.t. de Tweede Wereldoorlog.

Collectie De Gruyter, Oirschot, 1958-1960

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Betreft: genealogische bescheiden (vnl. publicaties) van de familie De Gruyter (Gruuter).

Collectie Th. van de Loo, Oirschot, ca. 1960 - ca. 1985

Niet openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Th. van de Loo was jarenlang raadslid en wethouder van de gemeente Oirschot en bekleedde diverse openbare functies.

Collectie Van Maasakkers, genealoog

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

Betreft: studies van de familie Maasakkers en aanverwante geslachten.

Collectie C. Rijken, (handschriften), Veldhoven, 19e eeuw

Toegang: geen.

N.B. De Veldhovense onderwijzer Cornelis Rijken noteerde in cahiers allerhande gegevens uit diverse archieven over Veldhovens verleden. Ook een aantal volksverhalen en legendes werden door hem opgetekend.

Collectie S. Soethout, ca. 1960-1980

Niet openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

N.B. S. Soethout bekleedde een reeks van jaren diverse openbare en maatschappelijke functies in Oirschot.

Collectie H. Toirkens, genealoog

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: plaatsingslijst.

Betreft: genealogische bescheiden over de familie Toirkens en aanverwante geslachten.

Collectie M. van de Ven, Veldhoven, 1920-1945

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. M. van de Ven, pastoor van Meerveldhoven, legde o.a. een verzameling krantenknipsels aan over diverse, vnl. kerkelijke aangelegenheden.

Collectie Van der Vleuten, Oirschot, le helft 20e eeuw

Toegang: geen.

Betreft: voornamelijk documentatie en literatuur betreffende de landbouw.

Collectie W. Wouterse, Oirschot, 1945-1949

Gedeeltelijk openbaar.

Toegang: geen.

N.B. Mej. W. (Mien) Wouterse was in de na-oorlogse periode actief als sociaal werkster.

Stichting CURES (Culturele zaken, recreatie en sport), Best

Toegang: geen.

N.B. De collectie bevat enkel documentatieve bescheiden.

Taak: de stichting had als doelstelling de bevordering van sportbeoefening en sociale recreatie in Best. De stichting verhuurde o.a. sportaccomodaties en organiseerde culturele evenementen.

Collectie charters, vanaf 1337

Toegang: naamindex op oorkonden tot 1500.

Collectie bidprentjes

N.B. Originelen en fotokopieën.

*Collectie Briefhoofden, Oirschot, Best, Veldhoven**Collectie affiches*

KRANTEN

*Kempenland Info, 1984 - heden**Bisdomblad, 1966-1984 (met losse nummers vanaf 1959)*

Weekjournaal (tot augustus 1973: Oirschots Weekblad), 1972 - heden

Streekbelangen, 1953 - heden

Veldhoven Weekblad, 1967 - heden

Bestse Klanken (tot september 1960: Sint Odulphusbode, 1959-1972)

Groeiend Best, 1964-1980